

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tanja Kodra

EVROPA REGIJ

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Tanja Kodra

Mentorica: doc. dr. Cirila Toplak

EVROPA REGIJ

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

Zahvaljujem se mentorici, dr. Cirili Toplak,
za vso pomoč in nasvete pri pisanju diplomske naloge.

Še posebej pa se zahvaljujem staršem in vsem mojim
za vso podporo in vzpodbujanje v času študija.

Hvala, ker ste verjeli vame!

EVROPA REGIJ

Diplomska naloga govori o Evropi regij. Pomen Evrope regij je v odpravi državnih meja ter v usklajenem in trajnostnem razvoju Evrope, držav članic oziroma regij, ki se bo dosegel z regionalnim in čezmejnim sodelovanjem regij. Med regijami, ki sodelujejo, se vzpostavi potrebna komunikacija za reševanje njihovih problemov oziroma za pripravo skupnih projektov. Regije naj bi tudi namesto nacionalnih držav prevzele vlogo nosilcev evropskega povezovanja in integracije. V nalogi sem predstavila regionalno politiko Evropske unije (EU), njene začetke, razvoj in izvajanje, prav tako pa sem predstavila tudi regionalno politiko nekaterih držav članic EU ter na podlagi te politike črpanje sredstev iz strukturnih in kohezijskega sklada. Večjo pozornost sem posvetila temu, kaj si prizadeva EU z regionalno politiko doseči, kako jo izvaja, kakšni so njeni učinki. Ključni del naloge pa govori o prednostih in slabostih regionalne politike oziroma regionalizacije, ki jo izvajajo države članice oziroma EU. Na podlagi te analize ugotavljam tudi, ali je regionalizacija ključnega pomena za povezanost in razvoj držav članic EU.

Ključne besede: regije, regionalizacija, Evropska unija, strukturni skladi, kohezijski sklad.

EUROPE OF REGIONS

The following thesis is about Europe of regions. The importance of Europe of regions is that it leads to the abolition of state borders as well as to coordinated and sustainable development of Europe, Member States, and the regions which will be achieved through regional and cross-border cooperation of regions. Between cooperating regions it established the necessary communication for solving their problems or preparing joint projects. Regions should also take over the role of main holders of European cooperation and integration instead of national states. The thesis presents the EU regional policy, its beginnings, developments and implementation, as well as the regional policy of some EU Member States and, based thereon, the positive influence of using European funds from the Structural Funds or the Cohesive Fund. Most attention is dedicated to identifying the main goal of EU regional policy, its implementation and impacts. The main part of the thesis presents the *pro et contra* of regional policy or regionalization implemented by EU Member States or EU itself. On the basis of such analysis, it has been established that regionalization is of key importance for the unity and development of EU Member States.

Key words: regions, regionalization, European Union, Structural Funds, Cohesive Fund.

KAZALO

1. UVOD.....	6
1.1 Metodološki načrt.....	9
1.2 Hipoteza naloge.....	9
1.3 Cilj naloge.....	9
1.4 Metodologija.....	10
1.5. Struktura diplomske naloge.....	10
2. OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV.....	12
2.1 Regionalizem.....	12
2.2 Regije.....	13
2.3 Regionalizacija.....	15
2.4 Decentralizacija.....	16
2.5 Subsidiarnost.....	17
3. ZGODOVINSKI UVOD.....	18
3.1 Pregled razvoja dogodkov.....	18
3.2 Zgodovinske regije vs. Statistične regije.....	21
3.3 Slovenija.....	23
4. REGIONALNA POLITIKA V SODOBNIH EVROPSKIH INTEGRACIJAH.....	27
4.1 Svet Evrope.....	27
4.2 Evropska unija.....	30
4.3 Strukturni skladi in Kohezijski sklad.....	34
4.4 Slovenija.....	36
4.5 Francija.....	46
4.6 Nemčija.....	48
5. PREDNOSTI IN SLABOSTI REGIONALIZACIJE.....	51
6. SKLEP.....	62
7. LITERATURA.....	67

1. UVOD

Slovenija je 1. maja 2004 vstopila v Evropsko unijo in postala polnopravna članica Evropske unije (v nadaljevanju EU). S tem dogodkom se je začelo novo poglavje v zgodovini Slovenije, nova dimenzija razvoja. Že pred vstopom je Slovenija morala poskrbeti za prilagoditve svojih politik politikam EU in ena teh je bila in ostaja regionalna politika, kar je tudi tema moje naloge.

Za to temo sem se odločila, ker se mi zdi ključnega pomena za nadaljnji razvoj Slovenije in Evrope. Menim, da je razdelitev Evrope na regije dobra osnova za boljše in bolj smotrno ter uspešno delovanje same EU in prav tako pomembno za razvoj držav EU in s tem tudi Slovenije.

Z globalizacijo se je sprožil začetek nastajanja manjših enot. V Evropi pa se je z njo začel val regionalizma, nastanek Evrope regij. Globalizacijo označujejo spremembe v razvoju kapitalizma (povezave, mobilnost), prav tako pa se zelo uveljavlja in vzdržuje preko sodelovanja kultur in identitet.

Vsako skupno življenje prinaša veliko izzivov in vprašanj, ne gre samo za harmonično, idealno združbo, brez problemov in zapletov v njenem delovanju.

Regija z globalizacijo ni izginila. Še več, dobila je nove pomene, nove naloge. V prihodnosti pa bo igrala še večjo, če ne glavno vlogo na področju ekonomskih in gospodarskih ter družbenih ved. Vendar pa bodo morale regije ostati odprte za sodobne probleme.

Z evropsko integracijo se krepi vloga in moč regij. Množijo se sporazumi za medregionalno kooperacijo (med oddaljenimi regijami) in čezmejno sodelovanje.

S sodelovanjem regij se pospešuje gospodarski razvoj, in sicer s pretokom dela, blaga, storitev in kapitala ter sistem infrastruktur in prevozov, prav tako pa se tudi uveljavlja vloga regij v mednarodnih odnosih ter njihova večja neodvisnost v razmerju do centralnih vlad.

Regionalna politika je ena izmed ključnih politik v EU, saj se njeni učinki raztezajo prek celotnega gospodarstva. Vse politike EU ustvarjajo vse tesnejšo povezavo med evropskimi narodi.

Z regionalno politiko se zmanjšujejo razlike v stopnji razvitosti med posameznimi deli razširjene EU.

Za države npr. Nemčijo, Avstrijo, Španijo in Belgijo je regionalizacija že tradicionalna politika. Francija in Portugalska pa se ji počasi bližata. Ostale države od Velike Britanije do Italije pa so z regionalizacijo nekje vmes.

Povsod se torej uveljavlja načelo, da regije prevzemajo pristojnosti, ki so jih pred tem izvajale osrednje vlade. Ideja, ki se vzpostavlja je, naj bo raven odločanja čim bližje uporabnikom; vendar zaenkrat to velja predvsem za področja, ki jih države nimajo za zelo strateška, saj osrednje vlade ne želijo prepustiti lokalnim vladam nobene od pristojnosti, ki bi lahko vplivale na državno politiko.

Na začetku je bilo mišljeno, da bo Evropa regij predstavljala alternativo državam, vendar je vse to bolj ostalo na posameznih programih, ki zagotavljajo regijam sredstva. Želja regionalistov pa je, da bi se Evropa držav spremenila v Evropo regij. Regije uveljavljajo svojo vlogo v državi, ne pa tudi v drugih državah. Tudi s čezmejnimi regijami je podobno. Države jih tolerirajo samo, če so jim funkcionalne in dokler blažijo napetosti na mejah. Pri določanju zunanje politike pa nimajo nobene vloge, razen pri kakšnih infrastrukturnih odločitvah (pač tam, kjer se državi ne zdi pomembno, da bi sama urejala teh zadev).

Kljub temu pa je Evropa regij dejstvo časa, v katerem živimo. Pomen Evrope regij je v tem, da pomeni odpravo državnih meja ter usklajen in trajnostni razvoj Evrope, ki bi se dosegel z regionalnim in čezmejnim sodelovanjem regij. Med regijami, ki bi sodelovale, bi se vzpostavila potrebna komunikacija za reševanje njunih problemov ali pa za pripravo skupnih projektov. Regije naj bi prevzele vlogo nosilcev evropskega povezovanja in integracije namesto nacionalnih držav.

Regije v Evropi in umestitev Slovenije v le-te je oziroma naj bi bila prihodnost Evrope in Slovenije. Mislim, da se temu procesu ni mogoče izogniti. Vendar pa se upravičeno poraja dvom o tem, ali in kako bodo nacionalne države (predvsem »stare« nacionalne države) prostovoljno prepuščale oblast regijam. Regije naj bi predstavljale naravne skupnosti. Regionalizacija pa je ena temeljnih politik držav članic EU.

Problematika regionalnega razvoja Slovenije je v zadnjih par letih postala ena od glavnih tem razprav. Do sedaj pa je bila dokaj zapostavljena.

Slovenski funkcionalni prostor se je v dobi informacijske družbe in globalizacije ter v okviru evropskih integracijskih povezav strukturno in funkcionalno precej spremenil, ker se je tudi spremenil način življenja prebivalstva v tem prostoru. Predvsem se je zaradi velike selitvene mobilnosti izjemno razširilo območje, kjer opravljajo prebivalci različne funkcije: od dela in izobraževanja do sprostitve in družabnosti, kar zlasti pripadniki manjšin opravljajo večinoma zunaj svojega naselitvenega prostora (Vršaj 2004: 102).

Druga stopnja lokalne samouprave so regije oziroma pokrajine. Le-te so v Sloveniji še v fazi oblikovanja. Ravno v času, ko nastaja ta naloga, potekajo pogovori in pogajanja o usklajevanju zakonodaje s področja pokrajin. Ta zakonodaja naj bi urejala njihov nastanek in samo delovanje pokrajin, financiranje, volitve,...

Prav tako pa naj bi se s to zakonodajo določilo tudi število samih pokrajin (možnih je več scenarijev. Zaenkrat kaže, da je najverjetnejši tisti, ki zagovarja delitev Slovenije na 14 pokrajin).

Proces regionalizacije bo slej ko prej zajel vse države EU in tudi Slovenija ne bo izjema. Tudi Slovenija bo morala pristopiti k regionalizaciji, predvsem zaradi smotrnega koriščenja evropskih skladov, saj EU namenja regionalnemu razvoju veliko sredstev. Slovenija s svojo površino ne presega površine srednje velike evropske regije.

EU prispeva k ohranjanju in razvoju skupnih vrednot (nedeljivost in univerzalnost človekovega dostojanstva, svobode, enakosti in solidarnosti ter je zgrajena na načelih demokracije in zakonitosti. Posameznika postavlja v središče svoje aktivnosti z uvedbo državljanstva EU ter z ustvarjanjem področja svobode, varnosti in pravičnosti.), medtem pa spoštuje različnost kultur in tradicij ljudstev Evrope, narodno identiteto držav članic ter ureditev njihovih javnih oblasti na državni, regionalni in krajevni ravni.

1.1 Metodološki načrt

Predstavila bom regionalno politiko EU, prav tako pa tudi regionalno politiko nekaterih držav članic EU (izbrala sem si naslednje države članice: Francijo in Nemčijo, ker sta vsaka po svoje specifični pri izvajanju regionalne politike ter Slovenijo). Kaj si prizadeva EU in države članice z regionalno politiko doseči, kako jo izvajajo, katere so prednosti in slabosti regionalne politike oz. regionalizacije za države oz. EU.

Vse to pa bom počela zato, da bom lahko na koncu vsaj približno sprejela ali pa ovrгла svojo hipotezo.

1.2 Hipoteza naloge

H1: Regionalizacija je ključnega pomena za povezanost in razvoj držav članic EU.

1.3 Cilj naloge

V diplomskem delu me bo predvsem zanimalo področje regionalne politike, njen razvoj in pa sedanje stanje v določenih državah. Predstavila jo bom v državah članicah EU, in sicer v Franciji, Nemčiji in seveda Sloveniji. Kako jo države članice EU izvajajo, zakaj je pomembna regionalna politika, kaj želijo z njenim izvajanjem države in tudi EU doseči, katere so pozitivne in negativne strani izvajanja te politike.

Na kratko: pregled in analiza regionalne politike skozi preteklost, sedanost in mogoče napoved za prihodnost.

Skozi nalogo bom tudi predstavljala prednosti in slabosti regionalne politike. Skušala bom podati argumente za in proti tej politiki.

Najprej bom opredelila osnovne pojme, sledil bo zgodovinski pogled razvoja regionalne politike v EU in Sloveniji, nato bom predstavila regionalno politiko v državah članicah (Francija, Nemčija in Slovenija) in sledila bo še predstavitev prednosti in slabosti regionalne politike v EU.

1.4 Metodologija

Pri pisanju diplomske naloge bom uporabljala naslednje metode:

- analiza primarnih virov: zakoni, pogodbe, ustave, ki urejajo to področje in tako neposredno vplivajo na izvajanje te politike v državah članicah EU;
- analiza sekundarnih virov: knjige, članki, internetni viri, ki so mi pomagali, da sem lahko preučila to področje, ki ga obravnavam v svojem diplomski nalogi;
- deskriptivni pristop, ki ga bom uporabila za pojasnjevanje pojmov, ki so ključnega pomena za razumevanje regionalne politike;
- zgodovinska analiza, ki mi bo v pomoč pri predstavitvi določenih držav EU in njihovega razvoja regionalne politike.

1.5. Struktura diplomske naloge

Diplomska naloga je sestavljena iz šestih poglavij, ki sestavljajo povezano celoto in predstavljajo izbrano tematiko. Vsako poglavje predstavlja delček celote. Nekatera poglavja pa so razdeljena še na podpoglavja.

V prvem poglavju so združeni uvod, hipoteza, cilji, metodologija in struktura diplomske naloge.

V drugem poglavju so opredeljeni osnovni pojmi, ki so ključnega pomena za nadaljnjo razumevanje in preučevanje teme diplomskega dela.

Natančno sem opredelila naslednje pojme, ki se mi zdijo pomembni za nadaljnje delo: regionalizem, regija, regionalizacija, decentralizacija, subsidiarnost.

Zgodovinski pregled nastajanja in razvoja regionalne politike v EU, njene pravne ureditve (pogodbe) ter tudi nastajanje in razvoj regionalne politike v Sloveniji sem predstavila v tretjem poglavju. Zgodovinski pregled v nalogi je potreben saj bi rada predstavila tudi preteklo dogajanje na področju regionalne politike tako v EU kot tudi v Sloveniji, ki je po mojem mnenju pomembno in potrebno za razumevanje sedanjega dogajanja.

V četrtem poglavju sem predstavila regionalno politiko v sodobnih evropskih integracijah. Omejila sem se na Svet Evrope (SE) in EU, ki po mojem mnenju dokaj podobno izvajata regionalno politiko in se pri tem delu tudi dopolnjujeta. V tem poglavju sem podrobneje predstavila regionalno politiko v posameznih državah članicah EU, ki sem jih izbrala kot predstavnice neke skupine. Te države so: Slovenija, Francija in Nemčija.

V tem poglavju se bom osredotočila na sedanost, torej na trenutno dogajanje na področju regionalne politike.

Prednosti in slabosti regionalizacije sem predstavila v petem poglavju. To poglavje je, po mojem mnenju, zelo, če ne celo najbolj pomembno poglavje za diplomsko nalogo, saj bom na podlagi tega poglavja lahko izpeljala zaključke te naloge. Prav tako bom na podlagi tega poglavja tudi sprejela ali pa ovrгла hipotezo te naloge, ki sem jo postavila na začetku.

Menim, da bo to poglavje tudi omogočalo napoved za prihodnost glede razvoja regionalne politike.

Zaključki in ugotovitve ter preverjanje hipoteze (ali potrdim ali pa zavržem postavljeno hipotezo) so predstavljeni v zadnjem, šestem poglavju.

2. OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

Opredelila bom pojme regionalizem, regija, regionalizacija, decentralizacija in subsidiarnost, saj za te pojme menim, da so ključni za razumevanje izbrane tematike.

2.1 Regionalizem

Izvor ima v latinski besedi *regio*, ki pomeni »kraj, ozemlje«; *regionalis* pa pomeni »krajeven, pokrajinski«.

Regionalizem torej pomeni »prizadevanje, da se določenemu področju, pokrajini prizna poseben ekonomski, družbenopolitični, kulturni položaj« (SSKJ 1998: 460).

Izraz regionalizem izhaja iz besede regija, tj. področje ali območje oz. ozemlje, ki je tako ali drugače geografsko-politično in kulturnozgodovinsko zaokroženo. Dejansko gre za obstoj določenih gospodarskih in družbenopolitičnih področij, ki so večja oz. širša od osnovnih ozemeljskopolitičnih skupnosti (občin, okrajev ali okrožij, ipd.), hkrati pa manjša oz. ožja od celostnega področja države. Regionalizem je torej nasprotje državnega, gospodarskega in upravnega centralizma (Sruk 1995: 278).

Cilji regionalizma so:

- zagotovitev večje decentralizacije državne oblasti;
- uspešnejši gospodarski razvoj vseh območij določene države;
- in omogočanje povezovanja občinskih interesov na širši ravni povsod tam, kjer so volja in realne potrebe.

Država učinkovito organiziranost in izrabo prostora doseže predvsem s tem, da del svojih pristojnosti prenese na lokalno raven odločanja in upravljanja. Regionalizem torej spodbuja bolj aktivno gospodarsko, politično in družbeno povezovanje ljudi. Koncentracija moči v državi se s tem razprši. Omogočena je večja možnost sodelovanja širšim skupinam državljanov, povečuje se razvidnost delovanja države in možnost zagotavljanja čim bolj enakovrednih pogojev vključevanja vsem v državi.

Obstoj regij je ključnega pomena za razvoj države, saj kakovostnega razvoja in konkurenčnosti države ni mogoče usmerjati iz enega samega centra v državi.

Regionalizem ima v EU pomembno vlogo. Pri regionalizmu gre za spreminjanje vloge nacionalne države, na kar vplivajo tudi drugi načini povezovanja, ki se pojavljajo v sodobnem, ekonomsko razvitem svetu. Preučevanje regionalizma v Evropi kaže, da se evropski prostor vedno bolj spreminja v družbo regij, ki so se in se bodo oblikovale predvsem z vidika skupnih življenjskih in ekonomskih interesov.

Regionalizem, ki dejansko vodi v evropski federalizem oz. celo konfederalizem, izhaja iz Vesoljne deklaracije o človekovih pravicah, po kateri so ljudje svobodni, da se identificirajo z določeno skupnostjo, ki ima lastno pravo ter lastni statut ali ustavo. Državne meje odmirajo, medtem ko se uveljavljajo 4 temeljne svoboščine nove Evrope: svobodno gibanje ljudi, blaga, storitev in kapitala (Vršaj 2004: 100).

Regionalizem se je močno razvil po drugi svetovni vojni in sicer vzporedno z demokracijo in tudi kot reakcija na centralizem.

Regionalizem je pojav, ki je s procesom regionalizacije usmerjen h končnemu cilju – konstituiranju regij. To je sodoben pojav pri oblikovanju držav, kjer je na eni strani centralna oblast, na drugi pa so lokalne skupnosti (Vlaj 1998: 99).

2.2 Regije

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je pojem *regija* opisan kot področje, območje (SSKJ 1998: 460).

Takšna opredelitev pa nam pove bore malo.

Pomembno je, da se zavedamo, da ne obstaja enotna definicija pojma regija in tudi, da obstaja toliko definicij tega pojma kot je avtorjev, ki se ukvarjajo z raziskovanjem tega področja. Pomembno je tudi, da izmed vseh možnih definicij tega pojma vzamemo tisto definicijo tega pojma, ki je za nas najboljši oz. najbližji za področje, ki ga raziskujemo.

Saj kot ugotavlja Massart-Pierard je definicija regije v prvi vrsti odvisna od avtorja, ki regijo definira (Massart-Pierard v Bučar 1993: 42).

Izvor besede regija je latinski (*regio*), ki pomeni nekakšen predel, področje. Torej prostorsko omejeno okolje (Bučar 1993: 40).

To definicijo najbolje povzamemo iz Listine regij, katero je leta 1988 odobril Evropski parlament. Po tej listini je regija subjekt z lastno identiteto ter z določenimi specifičnostmi, kot so skupni jezik in kultura ter zgodovinska tradicija, in z možnostjo organiziranja skupnega gospodarskega in socialnega razvoja.

Regije (nadaljuje ta listina) imajo lahko različne politične oblike ter različni geografski in demografski obseg, a izhajajo iz volje prebivalstva, ki v njih živi. Regije imajo parlament, ki je izvoljen na neposrednih splošnih volitvah, imajo zakonodajno oblast ter izvršno oblast z vlado in predsednikom (v Vršaj 2004: 99).

V pristojnost regij so vključeni gospodarski in socialni razvoj ter vsi sektorji, katere je mogoče bolje upravljati na deželni kot pa na državni ravni, kar se imenuje »subsidiarnost« (namestnost, dodatnost). Regije imajo tudi finančno avtonomijo. Spore med regijami in državo pa ureja Ustavno sodišče.

Gradnja Evrope brez aktivnega sodelovanja regij bi bila zelo klavrna z vidika demokratičnega konsenza (»demokratični deficit«). Poleg tega bi tvegali, da sedanje državne centralizme zamenja nov, to je evropski centralizem.

Gradnja Evrope je v novem tisočletju zgodovinski izziv za regije na podlagi načela o samoodločbi in krajevnih avtonomijah. Gre za razvoj demokracije ter za odmiranje centralizma (Vršaj 2004: 100).

Regije v Sloveniji bi pripomogle k bolj razčlenjenemu razvoju raznih območij in k bolj skladnemu gospodarskem razvoju ter k demografskem ravnotežju države. Vzpostavitev regij v Sloveniji bi tudi olajšalo sodelovanje EU na gospodarskem, kulturnem področju, prav tako pa večji del sodelovanja v Evropi poteka preko različnih oblik medregionalnega sodelovanja. Prav tako pa so regije začetna točka pri koriščenju sredstev iz Strukturnih skladov EU. Delitev na regije in sodelovanje teh regij spodbuja delovanje EU, saj svoje finančne in razvojne transferje EU opravlja na nižjih in ne državnih ravneh.

Regije so kot zgodovinsko dejstvo starejše od držav. Samoodločba je načelo številnih mednarodnih konvencij pod pokroviteljstvom Združenih narodov ter Helsinške konference o varnosti in sodelovanju v Evropi. Integracija Evrope brez soodločanja regij bi bila torej prisila (Vršaj 2004: 101).

Regija (pokrajina) je vmesni prostor med državo in občinami, kjer se pojavljajo aktualne potrebe, kot so izgradnja in vzdrževanje lokalnih cest regionalnega pomena, varstvo okolja, planiranje na regionalni ravni, oskrba z energijo,..., ki jih je potrebno upoštevati in zadovoljevati. Takšen prostor označujemo kot regijo, če mu država prizna določen upravno-sistemeski položaj (Šmidovnik 1991: 874).

Regija je druga raven lokalne samouprave oz. širša lokalno samoupravna skupnost, kot enota lokalne samouprave.

Definicij regij je zelo veliko. Ena od definicij je, da jih pojmujejo kot decentralizirano obliko državne uprave in drugo raven lokalne samouprave (Vlaj 1998: 100).

Ker obstaja res veliko definicij pojma regije, se bom osredotočila na eno, in sicer na definicijo, ki jo je leta 1988 podala Evropska listina o regionalizaciji. Le-ta označuje regijo kot »območje, ki je jasno sklenjena geografska celota ali istovrstni kompleks območij, ki pomenijo celoto, kjer živi prebivalstvo, ki ga označujejo določeni skupni elementi (npr. jezik, kultura, zgodovinsko izročilo, skupni gospodarski in drugi interesi), in ki želi ohraniti in dalje razvijati iz tega izvirajoče lastnosti, da bi lahko pospeševalo svoj kulturni, socialni in gospodarski napredek« (v Šmidovnik 1993: 200).

2.3 Regionalizacija

Andrej Gulič in Sergeja Praper opredeljujeta regionalizacijo kot »instrument za uresničevanje ciljev regionalnega razvoja države, regij in lokalnih skupnosti. Predstavlja sredstvo za povezano in soodvisno gospodarsko, prostorsko, socialno ter kulturno členitev prostora države« (Gulič in Praper 1998: 52).

Pojem regionalnega razvoja pa opredeljujeta kot dejavnost »usmerjanja takšnega gospodarskega, socialnega, prostorskega, infrastrukturnega, kulturnega in drugega razvoja države. Za učinkovit in skladnejši regionalni razvoj je potreben izbor ustreznih razvojnih strategij, politik in ukrepov« (Gulič in Praper 1998: 52).

Regionalizacija je ena temeljnih politik držav članic EU. Ta proces bo slej ko prej zajel vse države EU in tudi Slovenija ne bo izjema. Slovenija bo morala pristopiti k regionalizaciji, predvsem zaradi smotrnega koriščenja evropskih skladov, saj EU namenja regionalnemu razvoju veliko sredstev, vendar pa Slovenija s svojo površino ne presega površine srednje evropske regije.

Regionalizacija je torej proces, kjer se oblikujejo regije. To so ozemlja, ki jih družijo podobne ali celo enake značilnosti.

V Sloveniji obstajajo

- **naravne** (geografske, klimatske,...) regije,
- regije na podlagi **ustvarjenega prostora** (glede na hišni tip, stavbni tip,...),
- regije glede na **prebivalstvo** (etnološka, narečna območja,...),
- regije glede na **primarne dejavnosti** (gozdno-gospodarska območja,...) (Vlaj 1998: 100).

V političnem pogledu je regionalizacija silno pomembna, kajti postavlja se tako vprašanje države in njene enotnosti. Državne strukture naj bi se preoblikovale tako, da bodo zagotovile preživetje države (Vlaj 1998: 115).

2.4 Decentralizacija

Pojem decentralizacija opisuje prenos nalog od centralnih državnih organov na organe na nižji stopnji, torej na samoupravne lokalne organe. Pri tem pa ne gre samo za prenos moči in virov iz centralnih oblasti na lokalno samoupravo, ampak gre tudi za spremembo odnosov med centralnimi in lokalnimi oblastmi.

Decentralizacija je torej vzpostavitev takega gospodarskega in političnega sistema, ki zagotavlja enake možnosti na celotnem državnem teritoriju.

Vlado Sruck je pojem decentralizacije opisal tako: »...prenašanje funkcij ali pravic centralnih organov (oblasti, uprave,...) na nižje oz. periferne organe« (Sruck 1995: 50–51).

Pravi tudi, da so prednosti decentralizacije naslednje: »omogoča lažje in bolj gospodarno reševanje lokalnih zadev, uresničuje neposredno komunikacijo s svojim okoljem in omogoča večjo elastičnost v uresničevanju taktičnih ciljev, olajšuje zainteresiranim subjektom pristop k organizaciji ipd.« (Sruck 1995: 50–51).

Lokalne oblasti pa so pri svojem delu avtonomne, saj so rezultat volitev, in zato popolnoma neodvisne od centralne oblasti. Tam, kjer se naloge in dejavnost samoupravnih oblasti prekrivajo z dejavnostjo upravnih organizacijskih enot, pa morajo biti le-te ločene oz. določene z zakonom. Vendar pa so interesni konflikti med obema oblastema, torej med državno in lokalno oblastjo še vedno prisotni. To pa predstavlja veliko oviro za uspešno decentralizacijo.

2.5 Subsidiarnost

Ta pojem lahko razlagamo na dva načina. Za nalogo je relevantna naslednja razlaga: gre za prenos oblasti in procesa odločanja na nižje ravni skupnosti oz. povedano drugače, prednost pri izvajanju določenih nalog ima tista oblast, ki je najbližje svojim državljanom, ob upoštevanju obsega in narave nalog in zahtev učinkovitosti ter ekonomičnosti. S tem se bo izvajala decentralizacija.

Vendar pa se država zelo težko odloči za decentralizacijo, saj s tem izgublja svojo moč oz. del svoje moči. Nižje ravni skupnosti pa imajo pogosto finančne težave, kar omejuje njihovo samostojnost in s tem so v odvisnosti od državne oblasti.

Načelo subsidiarnosti je tisto načelo, ki zagotavlja, da se javne zadeve opravljajo na tisti ravni, na kateri jih je mogoče uspešneje, bolj skladno s specifičnimi razmerami, učinkoviteje in ceneje opravljati ter po možnosti čim bližje ljudem (Ribičič 1998: 13).

3. ZGODOVINSKI UVOD

Mišljeno je bilo, da bo Evropa regij predstavljala alternativo državam, vendar je ta ideja ostala bolj pri posameznih programih, ki zagotavljajo regijam sredstva. Želja regionalistov je, da bi se Evropa držav spremenila v Evropo regij. Regije uveljavljajo svojo vlogo v državi, ne pa tudi v drugih državah. Tudi s čezmejnimi regijami je podobno. Države jih tolerirajo samo, če so jim funkcionalne in dokler blažijo napetosti na mejah. Pri določanju zunanje politike pa nimajo nobene vloge, razen pri kakšnih infrastrukturnih odločitvah (pač tam, kjer se vladi ne zdi pomembno, da bi sama urejala teh zadev).

Pomoč in znanje za ugotavljanje smotrnosti povezovanja nam nudi tudi proučevanje zgodovinskega vidika. Saj so ravno zgodovinske izkušnje lahko dobro izhodišče, ki ga seveda moramo posodobiti in potem upoštevati nove smernice razvoja, za razvoj regionalizacije.

V Zahodni Evropi se je po 2. svetovni vojni uveljavilo več oblik razvoja regionalizacije. Za začetek regionalnih povezav veljajo šestdeseta leta 20. stoletja. V tem obdobju so regionalne povezave začele nastajati. V sedemdesetih letih pa se je njihovo sodelovanje razmahnilo v polni meri, in sicer po obsegu in po vsebini. V osemdesetih letih 20. stoletja pa se je začel uveljavljati model skladnejšega regionalnega razvoja, in sicer razvoja 'od spodaj'. Začela se je krepiti regionalna samostojnost.

Pojav združene Evrope je sprožil potrebo po splošnejšem političnem delovanju in organiziranju regij ter predstavljanju njihovih potreb in interesov tudi navzven ter po ustanovitvi lastne strokovno-tehnične organizacije (Bučar 1993: 245).

3.1 Pregled razvoja dogodkov

Rimska pogodba (leta 1957) v ustanovitvi Evropske skupnosti ni vsebovala predpisov, ki bi neposredno vplivali na notranjo ureditev držav članic in s tem na položaj njihovih regij. Zaradi različnih stališč držav članic (npr. v Franciji so se

zavzemali za več centralizma, v Nemčiji pa za več federalizma) je bila pogodba v bistvu indiferentna do notranje porazdelitve pristojnosti med državami in regijami.

Šele v sedemdesetih letih 20. stoletja so regije v okviru Evropske skupnosti pridobile na pomembnosti s projekti za odpravo razlik med razvitimi in nerazvitimi regijami ter z ustanovitvijo leta 1975 **Evropskega sklada za razvoj regij**. S tem pa regije še niso prišle do kakega političnega odločanja v okviru Evropske skupnosti.

Evropski sklad za razvoj Regij (1975) je glavni instrument Skupnosti za izvajanje politike gospodarske in socialne kohezije ali povezovanja med različnimi regijami z odpravljanjem strukturnih razlik in zaostalost manj razvitih.

Sklad nudi predvsem finančne podpore za naslednje namene:

- proizvodne investicije za ustvarjanje ali ohranjanje trajnih delovnih mest;
- investicije za infrastrukture;
- podpore malim in srednjim podjetjem za razne sektorje, kot so: uprava, tržne raziskave, nove tehnologije;
- investicije za znanstvene raziskave in tehnološki razvoj.

Odločilen korak naprej predstavlja **Enotni evropski akt** iz leta 1986. Gospodarska in socialna politika kohezije je bila povzdignjena v skupnostno politiko ter je bila vključena med prednostne cilje Skupnosti z uvedbo zadevnih političnih in finančnih instrumentov. Vendar pa Evropski enotni akt še ni uvedel zveznega organa med Skupnostjo in regijami. Leta 1988 je Evropska komisija ustanovila **Posvetovalni odbor deželnih in krajevnih oblasti**. Strokovnjaki tega odbora sodelujejo pri načrtovanju politik Skupnosti, ki se tičejo regij.

Pri regionalni politiki EU gre za iskanje ravnovesja med procesi globalizacije in regionalizacije. Težnje po večji politični vlogi evropskih regij so privedle do ustanovitve **Sveta regij** pri EU in **Kongresa regionalnih in lokalnih oblasti** pri Svetu Evrope (leta 1994), naslednika Stalne konference lokalnih in regionalnih oblasti SE.

Leta 1985 so glavne medregionalne organizacije ustanovile **ARE – Skupščino evropskih regij**. Leta 1987 je bilo članic 96 in leta 1999 že 350. Leta 2002 je to število po selekciji padlo na 305.

Skupščina je zelo raznovrstna: od regij Zahodne Evrope preko švicarskih kantonov in politično še neustanovljenih grških regij do regij Srednje-vzhodne Evrope, ki še čakajo na vstop v EU.

ARE je v **Maastrichtski pogodbi** (leta 1992) dosegla povečanje pooblastil za regije in sicer:

- vsaj delno subsidiarnost, to je odločanje namesto države in
- sodelovanje velikih regij v Ministrskem svetu EU in na Medvladnih konferencah.

Politično važni so razni dokumenti, katere je odobrila Skupščina ARE, zlasti **Strategija 2000 za evropske regije** iz leta 1998 ter **Deklaracija o regionalizmu v Evropi** iz leta 1996. Ta deklaracija poudarja, da so regije bistveni tvorec pri gradnji Evrope. Regije morajo dobiti pooblastilo, da sklepajo mednarodne pogodbe in sporazume. Treba jih je priznati za aktivne subjekte evropske politike. Glavni cilj je ARE dosegla z vključitvijo regij v institucijsko strukturo EU. **Maastrichtska pogodba** je leta 1992 potrdila **Odbor regij** kot predstaviški organ EU poleg Ministrskega sveta in EP. Zagotovljeno je bilo sodelovanje regij pri sestavljanju evropskih politik na raznih področjih (glej Vršaj 2004: 106–107).

Amsterdamska pogodba (leta 1999) je še razširila pooblastila regij na naslednje:

- zaposlitev,
- socialne zadeve,
- okolje,
- poklicna izobrazba in
- izvajanje Socialnega sklada.

Regije imajo torej pomembno vlogo v politiki EU in po Amsterdamskem vrhu je Odbor regij pridobil še večji pomen. Tako se morata Komisija in ministrski svet z Odborom regij posvetovati o teh področjih politike EU, ki vplivajo na delo lokalnih in regionalnih oblasti.

Številni regionalni predstavniki so mnenja, da bi moral Odbor regij postati »tretja zbornica« EU poleg Ministrskega sveta in Parlamenta. Nekateri so šli še dalje ter

hočejo, naj Odbor regij postane »senat Evrope« po zgledu nemškega »Bundesrata« (Vršaj 2004: 108).

3.2 Zgodovinske regije vs. Statistične regije

Skozi zgodovino so politični zemljevid Evrope oblikovali lokacijski dejavniki, kot sta narava in topografija ozemlja, podnebje, vodne poti in naravna zaščita pred napadalci. Ti dejavniki so stoletja ostali pravzaprav nespremenjeni, in zato so ljudi, ki so v glavnem živeli od zemlje, nekatere regije bolj privlačile kot druge.

Industrijska revolucija je globoko spremenila gospodarsko geografijo Evrope. Industrijo so privabile tiste regije, ki so imele energetske vire (premog), surovine (kovine), vodne poti, možnosti za pristanišča in mesta. Seveda so drugi dejavniki še vedno imeli svojo vlogo, ki pa je postajala vse manj pomembna (Moussis 1999: 156).

Korenine sodobnega čezmejnega regionalnega sodelovanja lahko iščemo med drugim tudi med spoznanji in izkušnjami iz druge svetovne vojne. Evropa je spoznala, da so bile v preteklosti prav državne meje tisti kamni spotike, ki so bili, če že ne vzrok pa vsaj povod za mednarodne spopade (Bučar 1993: 242).

Regije so tiste, ki jih v geografskem, gospodarskem in političnem smislu ni mogoče premikati ali pa razdeliti z državnimi mejami. Zato je smotrno, da se ustvarjajo taki pogoji, da se krepi zaupanje in sodelovanje ob meji.

Povečane pristojnosti subnacionalnih regionalnih oblasti pa so med drugim vzpodbudile mednarodno sodelovanje s sorodnimi oblastmi drugih držav, v začetku domnevno na dvostranski osnovi zaradi zgodovinske ali gospodarske povezanosti in zaradi iskanja pragmatičnih skupnih odgovorov na podobna vprašanja. Ta sorodnost in njihova skupna pretekla in sedanja usoda pa je prišla še najbolj do izraza pri obmejnih regijah, ki so se poleg tega zaradi oddaljenosti od svojega nacionalnega središča in nezaokroženosti lastnega gospodarskega, kulturnega in družbenega prostora še dodatno počutile

depriviligirane in so iskale nekatere rešitve v čezmejnem povezovanju (Bučar 1993: 244).

Pri oblikovanju regij, kadar ne obstajajo zgodovinske izkušnje, se je potrebno nasloniti na druga področja za pomoč, kot so: geografska podoba države, prometne, gospodarske, kulturne in druge povezanosti ter razvojne zmogljivosti posameznih področij, prav tako pa tudi teritorialni obseg in število prebivalcev.

Evropska integracija je igrala glavno vlogo pri ponovnem oživljanju regijskega koncepta. Leta 1975 je z uvedbo evropske regionalne politike bila konstrukcija skupnosti neposredno izvajana na lokalnih in regionalnih ravneh. Evropska komisija je razdelila ozemlje na statistična območja – NUTS I, II in III. To je naredila z namenom, da oceni regionalno ekonomsko situacijo. Cilj te politike je bil odpraviti in preprečiti regionalna neskladja. Regionalna politika EU je sprožila nastajanje vseh sedanjih regionalnih asociacij. Vse večje število regij in njihovih povezav je terjalo udeležbo v institucijah EU. Zato je Maastrichtski sporazum ustanovil Odbor regij. Cilj je bil in je okrepiti predstavništvo regij v evropskih institucijah in pospešiti njihovo udeležbo pri graditvi Evrope ter pospešiti medregijsko sodelovanje (Vlaj 1998: 95–96).

Uporaba pojma "statistična regija" ima začetke po letu 1995, po uvedbi reforme lokalne samouprave v Sloveniji. Večje občine so zamenjale manjše. Zaradi potrebe po objavljanju podatkov na regionalni ravni, so za analitične potrebe združevali tedanje občine na raven "12 funkcionalnih regij".

Statistične regije so bile oblikovane za potrebe statističnih raziskovanj z uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, bile pa so uporabljene tudi za izvajanje nalog po zakonu o vzpodbujanju skladnega regionalnega razvoja Slovenije.

Slovenija ima 12 statističnih regij. Uporablja statistično klasifikacijo SKTE, ki jo je uvedla leta 2000. Statistične regije so v Sloveniji odločilnega pomena za oblikovanje in ustanovitev regij.

Te regije opravljajo tudi naloge razvojnih regij in predstavljajo teritorialni okvir za vzpodbujanje skladnega regionalnega razvoja Slovenije do ustanovitve regij in so vmesna raven med državo in občinami.

Zamisel oz. delitev na 12 pokrajin oz. regij je nastala v 70. letih 20. stoletja zaradi potreb politike regionalnega razvoja, regionalnega oz. prostorskega planiranja in nekaterih javnih služb (šolstva, zdravstva, notranjih zadev,....) ter se je nato obdržala vse do danes, nato jo je prevzel Statistični urad. Ta delitev je upoštevala glavne ekonomsko-socialne slovenske regije in nanjo niso vplivale različne regionalne koristi, saj ne drobi regij in tudi ne tvori prevelikih ozemeljskih enot. V okvir statističnih regij so razvrščene občine.

3.3 Slovenija

Pri razpravljanju o regionalizaciji ne moremo obiti historične dediščine, in sicer zaradi dveh razlogov: prvič, med ljudmi je še vedno zelo prisotna, in drugič, ker se po zahodnoevropskih zgledih mnogi nanjo pogosto sklicujejo. Delitev na Kranjsko, Štajersko, Primorsko, Istro in Koroško se je v ljudski zavesti obdržala skozi vsa ta leta (Vrišer 1998: 134).

Če bi upoštevali historično dediščino, bi sedanje slovensko državno ozemlje razdelili na tri pokrajine: Kranjsko, Štajersko in Primorsko (Goriška z delom Istre). Del Koroške in Prekmurje pa bi morali priključiti Štajerski, kar bi jo zelo povečalo.

Okraji so obstajali tudi med leti 1945 in 1965, vendar se je njihovo število in ozemlje pogosto spreminjalo. Med leti 1945 in 1952 jih je bilo približno 27, med leti 1952 in 1957 19, med 1958 in 1962 8, po letu 1964 pa le še 4, nato pa so jih oblasti zaradi uvedbe velikih občin – komun odpravile.

Iz tega je razvidno, da se pri regionalizaciji Slovenije na njeno historično dediščino ne moremo opreti, saj so nekdanje upravne enote nastale v drugačnih družbenih razmerah (Vrišer 1998: 135–136).

Ključnega pomena je neenakomeren razvoj slovenskih pokrajin. Po osamosvojitvi so se regionalne razlike med slovenskimi pokrajinami še povečevale.

Dosedanje regionalne politike od 70. let 20. stoletja naprej so bile dejansko neuspešne, saj so le nekoliko omilile hitrost naraščanja regionalnih razlik (Plut 1998: 33).

Slovenija je pričela sistemsko urejati regionalni razvoj že na začetku 70. let 20. stoletja, in sicer na osnovi policentričnega koncepta razvoja. Vendar pa ta politika ni bila celovita in dosledna, omejena je bila na gospodarsko manj razvita območja oz. na demografsko ogrožena območja. Zasnovana je bila na investicijah države v razvoju regionalne infrastrukture, industrije in delno obrti, pogosto so bile odločitve politično obarvane. Bistveno spremenjeni notranji in zunanji dejavniki zahtevajo, da Slovenija ponovno oceni izhodišča in rezultate dosedanjega regionalnega razvoja ter regionalnih politik, saj se regionalne razlike v stopnji gospodarske razvitosti povečujejo. V Sloveniji poteka trend, da se povečujejo območja zgostitve prebivalstva in delovnih mest v ravninskih območjih, obenem pa narašča obseg območij hitrega praznjenja prebivalstva (Plut 1998: 40).

Sredi 80. let 20. stoletja se je pričel postopoma uveljavljati prenovljen razvojni model skladnejšega regionalnega razvoja, model endogenega (notranjega) regionalnega razvoja, razvoja od »spodaj«, in sicer v smeri krepitve regionalne samobitnosti. Država je v lastnem interesu sovlagatelj v manj razvita območja, zato sofinancira tudi regionalne infrastrukturne (prometne, komunalne, telekomunikacijske, izobraževalne, kulturne...) in kmetijske programe, ki zadržujejo prebivalce na podeželju in v manjših naseljih in ohranjajo kulturno pokrajino. Ta model želi optimalno zmanjšati regionalne razlike in usposobiti manj razvite regije za tržno tekmovanje z razvitejšimi (Plut 1998: 35–36).

Po osamosvojitvi se je Slovenija kot srednjeevropska država odločila za vključevanje v svetovne in evropske povezovalne tokove. Odločila se je za tržno naravnano odprtost in tako se je znašla pred vrati gospodarsko razvitejše Evrope.

Konec 80. let 20. stoletja je EU sprejela endogeno sonaravno regionalno politiko, ki jo mora sprejeti tudi Slovenija. Ta politika središčno sloni na zmanjševanju zunanje gospodarske odvisnosti razvojno šibkih območij in osrednji vlogi regionalnih virov, regijske sposobnosti priprave in izvedbe razvojnih programov.

Predpogoj za oblikovanje in učinkovito izvajanje regionalne politike v Sloveniji pa je ustanovitev institucionaliziranih regij (pokrajin).

Glede na ozemeljsko majhnost Slovenije je obstoj regij z vidika samorazvoja in optimalne rabe omejenih virov razvoja ključen. Zakonodaja EU ne predpisuje velikosti, števila in pristojnosti regij, priporoča pa njihovo ustanovitev, koristno pa je upoštevati njihove dolgoletne izkušnje.

Odločitev države za evropski model regionalnega razvoja pomeni mrežo pokrajin, izdelavo sonaravno zasnovane razvojne strategije, takojšnjo sprejetje zakona o spodbujanju regionalnega razvoja, spremembo v finančnih prioritetah državnega proračuna in odločitev za povečanje usklajenih regionalnih razvojnih spodbud. Prinaša spremenjeno gospodarsko, prebivalstveno, okoljsko, kmetijsko, podeželsko in stanovanjsko politiko, okrepitev zasebnih pobud in naložb v regije ter parlamentarno okrepitev regionalizma (Plut 1998: 47–48).

Razvojne razlike med slovenskimi regijami so se v prvi polovici 90. let 20. stoletja še vedno povečevale. Posledice prehoda v tržno gospodarstvo so se kazale v naraščanju razlik med regijami in tudi naraščanju razlik znotraj regij (Analiza gospodarskih gibanj 1997).

Slovenija se je sredi 90. let 20. stoletja po višini deleža regionalnih spodbud v BDP uvrščala med države, ki namenjajo zelo nizek del sredstev za te namene. Prehajala je v državo velikih regionalnih (in socialnih) razlik v razvoju in gmotnem standardu, zaskrbljujoče pa so se povečevale regionalne razlike v infrastrukturni opremljenosti ter izobrazbeni ravni. Slovenija je bila sicer v določeni razvojni prednosti pred drugimi državami prehoda zaradi tradicije čezmejnega regionalnega sodelovanja, npr. s sosednjimi regijami Italije in Avstrije. Vendar pa to prednost izgublja (Plut 1998: 43–44).

V Strategiji Republike Slovenije za vključevanje v EU, ki jo je sprejela slovenska vlada januarja 1998 je mogoče zaslediti zelo različna, tudi protislovna stališča do notranjega regionalizma. Strategija ni upoštevala, da mora vzporedno in pred vključevanjem Slovenije v EU potekati tudi notranja

decentralizacija, ki bi morala zajemati ustanavljanje pokrajin ter prenašanje pristojnosti na občine in pokrajine. Nacionalna strategija bi morala poudariti načela decentralizacije, regionalizma in subsidiarnosti, ker brez njihovega pospešenega uveljavljanja Slovenija ne more biti pripravljena za izzive vključevanja v EU in soočanja z vplivi EU, drugih mednarodnih institucij in regionalnih centrov sosednjih držav na slovenske pokrajine in občine, podjetja in državljane (Ribičič 1998: 29).

Za izkazovanje podatkov po teritorialnih enotah in regijah Slovenija uporablja statistično klasifikacijo SKTE, katero je uvedla leta 2000. Ta sistem je primerljiv s klasifikacijo EU NACE ter z začasno statistično klasifikacijo NUTS.

Evropska komisija je na pogajanjih opozorila, da v Sloveniji na ravni SKTE ne obstajajo upravne strukture ter ustrezne implementacijske strukture za izvajanje strukturne politike EU. Slovenska vlada je zagotovila, da bo do vstopa v EU oblikovala strukture, ki bodo primerljive s tistimi v državah članicah EU. Strukture morajo biti sposobne, da izvajajo in nadzirajo programe ekonomske in socialne kohezije EU. Po mnenju slovenske vlade delitev na dve teritorialni enoti – Ljubljanska urbana Regija in Preostala Slovenija – trenutno ustreza veljavnim tehničnim kriterijem EU. Delitev je bila izvedena na podlagi objektivnih statističnih podatkov ter z upoštevanjem meja že prej obstoječih 12 »statističnih« regij.

4. REGIONALNA POLITIKA V SODOBNIH EVROPSKIH INTEGRACIJAH

Evropska integracija krepi vlogo in moč regij v Evropi. Vedno bolj se množijo sporazumi tako za medregionalno kooperacijo (med oddaljenimi regijami) kot za čezmejno sodelovanje.

Sodelovanje regij po eni strani pospešuje gospodarski razvoj s pretokom dela, blaga, storitev in kapitala ter sistem infrastruktur in prevozov, a po drugi strani uveljavlja tudi vlogo regij v mednarodnih odnosih ter njihovo večjo neodvisnost od centralnih vlad.

Nemški in avstrijski »Lander« - regije imajo celo privilegij, da za določene stvari sklepajo mednarodne pogodbe (Vršaj 2004: 103).

4.1 Svet Evrope

Svet Evrope (v nadaljevanju SE) je mednarodna organizacija, katere glavna naloga je zaščita kulturne identitete, boj proti vsem oblikam diskriminacije in zlasti varstvo človekovih pravic. Ustanovilo ga je 5. maja 1949 deset evropskih držav (Belgija, Danska, Francija, Irska, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Švedska, Združeno kraljestvo), danes pa združuje že 47 članic. Sedež organizacije je v Strasbourgu.

Članica SE lahko postane vsaka evropska država pod pogojem, da sprejema načelo vladavine prava in jamči pravice in temeljne svoboščine vsakomur, ki je pod njeno oblastjo.

Cilji SE:

- varovati človekove pravice, pluralistično demokracijo in pravno državo;
- ozaveščati ljudi in spodbujati razvoj evropske kulturne prepoznavnosti in raznolikosti;
- reševati probleme evropske družbe (manjšine, sovraštvo do tujcev, nestrpnost, varstvo okolja, kriminal,....);
- pomoč pri uveljavljanju trdne demokracije v Evropi s podporo političnim, zakonodajnim in ustavnim reformam.

Medvladno sodelovanje učinkuje prek številnih sporazumov, ki jih je sprejel SE. Vendar so to sporazumi v tradicionalnem smislu in v državah članicah ne

učinkujejo, dokler jih te ne podpišejo in ratificirajo v skladu s svojimi ustavnopravnimi pravili. Odbor ministrov sprejema priporočila državam članicam, parlamentarna skupščina pa številna priporočila odboru ministrov in resolucije, s katerimi izraža svoja stališča do različnih vprašanj. Vendar nobeden od teh aktov za države članice ni zavezujoč (Benoit-Rohmer in Klebes 2006: 31).

Njen cilj je torej usklajenost politik držav članic pri zagotavljanju in uresničevanju idej in načel, ki so njihova skupna dediščina, ter pri pospeševanju njihovega gospodarskega in socialnega razvoja (Bučar 1993: 76).

Cilj konvencij je poenotenje politik in zakonodaj v državah podpisnicah, torej prvenstveno, toda ne samo in ne vedno, v državah SE. S tem naj bi se ustvarila večja enotnost med državami kot prva stopnja pri načrtovanju bodoče združene Evrope; po drugi strani pa je to izraz hotenj, da bo posameznik v Evropi živel pod enakimi pogoji v vsaki od posameznih držav (Bučar 1993: 101).

Vse države članice EU so tudi članice SE. Včlanitev v SE je za države kot prvi korak pridruževanja EU. SE in EU temeljita na istih načelih in sledita skupnim ciljem z namenom varovanja demokracije, spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter vladavine prava. Ti skupni cilji so vodili k oblikovanju zelo tesnih odnosov in sodelovanja (pristop EU h konvencijam SE). Leta 2001 sta obe organizaciji sprejeli Skupno deklaracijo o sodelovanju in partnerstvu, ki omogoča bolj sistematičen pregled skupnih programov in določanja prioritet. SE sprejema in oblikuje evropske konvencije in sporazume, na podlagi katerih lahko države članice ustrezno usklajujejo in spreminjajo svojo zakonodajo.

Med področja dela SE spada tudi področje lokalne demokracije in čezmejnega sodelovanja.

Za SE je najpomembnejša prav demokracija na lokalni in regionalni ravni. Lokalna samouprava mora zadovoljevati vse potrebe vseh Evropejcev v mestih in vaseh v središčih in obrobni pokrajinah ter preko državnih meja.

Leta 1994 je Stalno konferenco lokalnih in regionalnih oblasti nadomestil Kongres lokalnih in regionalnih oblasti Evrope (CLRAE), ki je svetovalno telo in pomaga novim državam članicam pri praktičnem uresničevanju njihovih prizadevanj za vzpostavitev učinkovite lokalne in regionalne samouprave. Ima nalogo krepiti in razvijati vlogo lokalnih in regionalnih skupnosti znotraj institucionalne strukture SE. Je vmesni člen med na eni strani nacionalnimi demokratičnimi združenji lokalnih in regionalnih skupnosti in na drugi strani evropskimi organizacijami, ki zastopajo lokalne in regionalne skupnosti držav članic SE.

Lahko svetuje Odboru ministrov in Parlamentarni skupščini SE v vseh pogledih lokalne in regionalne politike ter jima predlaga načine za pospeševanje lokalne in regionalne demokracije. Kongres tudi pripravlja redna poročila o stanju lokalne in regionalne samouprave v državah članicah SE in državah kandidatkah za članstvo ter spremlja izvajanje načel Evropske listine lokalne samouprave. Ta listina je model za preoblikovanje zakonodaje v novih demokracijah, njena načela pa države že vključujejo v svoje ustave.

V praksi CLRAE svoja mnenja in resolucije vedno posreduje Parlamentarni skupščini, ta pa jih, dopolnjena s svojim mnenjem, posreduje Odboru ministrov. Ti dokumenti lahko v praksi vsebujejo tudi priporočila drugim evropskim, nacionalnim, regionalnim ali lokalnim instancam (Bučar 1993: 80).

Regionalna politika je postala pomemben in sestavni del skoraj vseh ostalih politik SE, saj jo je rodilo usklajevanje politik na mednarodni ravni. Regionalizem je tisti, ki vpliva na vse ostale politike. CLRAE in regionalizem posvečata pozornost večji vlogi regij v državah in v mednarodnem prostoru.

Dejavnost CLRAE obsega tudi prizadevanja za večji vpliv ljudi v regionalnih strukturah; ukvarja se z različnimi sociokulturnimi vprašanji v regijah; z uravnoteženim razvojem regij, z vprašanji regionalnega prostorskega načrtovanja, s komunikacijami v regijah, z regionalnim razvojem, še posebej z regionalnimi disparitetami ter posameznimi specifičnimi vprašanji gorskih, obmejnih in otoških regij (Bučar 1993: 83).

Pogodbe SE so pomembne med drugim zato, ker med državami članicami tkejo tesnejše stike, predvsem tako, da jih spodbujajo k usklajevanju njihovih zakonodaj in pravnih redov ter hkrati prispevajo k poenotenju prava na evropski ravni in oblikovanju minimalnih pravnih standardov (Benoit-Rohmer in Klebes 2006, 104).

SE je pomembna organizacija pri združevanju Evrope zato, ker oblikuje skupne standarde, ki jih morajo države Evrope sprejeti, če želijo postati del teh integracij. Druge evropske organizacije te standarde uporabljajo kot izhodišče za svoje lastne dejavnosti. Tekmovanje med organizacijami se počasi uklanja komplementarnosti, saj je uspeh združevanja večji, če se organizacije med seboj dopolnjujejo. Po geografskem merilu ima EU precej manjši doseg kot SE, je pa zato precej bolj polna oblika integracije.

4.2 Evropska unija

Regionalna politika EU ne želi nadomestiti regionalnih politik držav članic, katerih naloga je, da rešujejo težave svojih regij s spodbujanjem infrastrukture in s finančnim spodbujanjem.

Naloga regionalne politike EU pa je, da usklajuje regionalne politike držav članic. To počne tako, da oblikuje smernice in določa načela po katerih lahko države članice zaprosijo za sredstva pomoči.

Med državami EU obstajajo velike razlike v poteku regionalizma. Te razlike so nastale zaradi različnega kulturnega, zgodovinskega, političnega razvoja držav. Skozi zgodovino so vmesne ravni odločanja, torej ravni med občino in državo, nastale kot predstavnice centralne oblasti. Z liberalizmom v 19. stoletju pa je prišlo do sprememb, in sicer so te vmesne ravni dobile izvoljene organe in pravico do opravljanja lokalnih zadev.

Glavni cilj evropske regionalne politike je zmanjšati obstoječe regionalne razlike in preprečiti nadaljnja regionalna neskladja s prenašanjem sredstev EU v problematične regije, in sicer z uporabo finančnih instrumentov.

Regionalna politika EU dejansko mora spodbujati evropsko solidarnost z oblikovanjem in usmerjanjem ukrepov držav članic v okviru uravnotežene evropske integracije, ki ni koristna samo za revne regije temveč tudi za preostali del EU (Moussis 1999: 155).

Države EU glede regionalizma in krajevnih avtonomij lahko razdelimo v 3 skupine:

1. regionalizirane države (Nemčija, Avstrija, Belgija, Italija, Španija, Združeno kraljestvo)
2. regionalizirajoče se države (Francija, Portugalska, Švedska in Finska)
3. neregionalizirane države (Grčija, Danska, Irska, Nizozemska, Luksemburg)
(Vršaj 2004: 101).

Bistvo je, da se državne strukture preoblikujejo tako, da bodo lahko zagotovile preživetje države. Belgija, Italija in regionalna Švica so nasledki razpada prej unitarne države, v kateri je bila centralizacija v različnih obdobjih in pod različnimi vladami različno močna.

V EU deluje poseben odbor, ki se imenuje **Odbor regij** in je posvetovalno telo EU. To je politični organ EU na področju regionalne politike. Sestavlja ga 317 (po širitvi EU na 25 držav članic) demokratično izvoljenih članov. Člani so predstavniki regionalnih in lokalnih skupnosti: župani, občinski svetniki, predsedniki regij iz držav članic EU. Imenovani so za 4 letni mandat, z možnostjo ponovnega imenovanja, na predlog centralnih vlad. Deluje popolnoma neodvisno in v splošno korist EU.

Evropska komisija in Svet EU se morata z Odborom regij posvetovati o zakonodajnih predlogih, ki zadevajo regionalni ali lokalni nivo oz. ekonomsko ali socialno kohezijo. Na tak način ima Odbor regij možnost vpliva v fazi razprave o evropski regionalni politiki in strukturnih skladih. To so področja izobraževanja, kulture, zdravstva, transporta, telekomunikacij ter ekonomskega in socialnega povezovanja. Odbor regij torej spodbuja regionalni razvoj in medregionalno sodelovanje daleč prek meja svojih članic.

Evropska integracija je igrala glavno vlogo pri ponovnem oživljanju regijskega koncepta. Leta 1975 je bila z uvedbo evropske regionalne politike konstrukcija skupnosti neposredno izvajana na lokalnih in regionalnih ravneh. Evropska

komisija je razdelila ozemlje na statistična območja – NUTS I, II in III. To je naredila z namenom, da oceni regionalno ekonomsko situacijo. Cilj te politike je bil odpraviti in preprečiti regionalna neskladja. Regionalna politika EU je sprožila nastajanje vseh sedanjih regionalnih asociacij. Vse večje število regij in njihovih povezav je terjalo udeležbo v institucijah EU. Zato je Maastrichtski sporazum ustanovil Odbor regij. Cilj je bil in je okrepiti predstavništvo regij v evropskih institucijah in pospešiti njihovo udeležbo pri graditvi Evrope ter pospešiti medregijsko sodelovanje (Vlaj 1998: 95–96).

Ni mogoče govoriti o enem evropskem modelu regionalizma. Prav tako ne poteka razvoj regionalizma kot enoten vseevropski proces, ampak se dogaja znotraj nacionalnih držav, ob vedno bolj intenzivnem povezovanju in izmenjavanju izkušenj. Evropa regij je za zdaj predvsem zanimiva in perspektivna zamisel, ki dopolnjuje proces povezovanja nacionalnih držav.

Cilji regionalizacije so politični, gospodarski ter tudi modernizacija državnih struktur. Evropska regionalna politika daje močan pečat regionalizaciji, prav tako pa ji daje legitimnost oz. daje legitimnost tej ravni teritorialne organiziranosti. Kot ovira je na prvem mestu predvsem strah, da bo regionalizacija oslabila državno enotnost in da ne bo država imela možnosti uvajanja svojih ukrepov ter tudi strah lokalnih oblasti, da bo njihova avtonomija oškodovana.

Namen regionalne politike pa je skladen razvoj vseh delov EU, saj EU ni le unija držav ampak tudi unija regij. Prek strukturnih skladov je za regije namenjen precejšen del proračuna. S to pomočjo, za revnejše regije in zaostale v razvoju, želi EU pomagati pri pospeševanju razvoja in zmanjševanju razlik med regijami, prav tako pa tudi ohraniti enakomerno poseljenost v EU. Regionalna politika EU skuša doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic EU in njenih regij.

Regionalizacija se običajno razume kot ustvaritev nove ravni v državni teritorialni organizaciji. Te nove institucije, ki nastanejo, so po pristojnostih vedno nad obstoječimi lokalnimi institucijami. Regija kot skupina človeških, kulturnih, jezikovnih in drugih posebnosti, ki opravičuje nastanek telesa, ki politično zadeva večjo ali manjšo stopnjo avtonomije. Regija je vmesno območje med lokalnim in nacionalnim območjem (Vlaj 1998: 98).

Obstajajo trije tipi regionalizacije:

- regionalizacija brez ustvarjene regionalne ravni;
- regionalna decentralizacija;
- politična regionalizacija (ali institucionalni regionalizem) (Vlaj 1998: 98).

Regionalizacija brez ustvarjene regionalne ravni je najbolj pogosta v Evropi, kjer obstajajo institucije, ki so usmerjene k regionalizaciji. V Veliki Britaniji ima regionalizacija dolgo zgodovino. Začela se je z združitvijo štirih držav pod isto krono. Vendar pa obstajajo med njimi razlike v kulturnem življenju, v upravni organizaciji in v primeru Škotske tudi v pravnem sistemu. Leta 1994 so ustanovili vladne urade za regije, ki pokrivajo regionalne oddelke štirih ministrstev (okolje, transport, trgovino in industrijo ter oddelek za zaposlovanje). Ti uradi sodelujejo z lokalnim prebivalstvom, da bi razvili tekmovalnost, razvoj in kakovost življenja v regijah. Regionalni direktorji so odgovorni ministru za okolje in drugim ministrom, ki so odgovorni za programe, ki jih uresničujejo regionalni oddelki (Vlaj 1998: 98).

Regionalna decentralizacija pa je umestitev nove lokalne oblasti na regionalni ravni. Regija nima višjega pravnega položaja od obstoječih lokalnih skupnosti, temveč širši geografski okvir. Njene naloge so predvsem gospodarske narave. Sklada se z ustavnim sistemom unitarne države. V Franciji, kot primer tega tipa, so regije teritorialne oblasti. Komune in departmaji nimajo ustavnega jamstva za svoj obstoj. Regije v Franciji so odgovor na potrebe državne politike prostorskega načrtovanja. Regije upravlja regijski svet, ki je izvoljen neposredno po proporcionalnem sistemu v departmajih. Izvršilne naloge pa opravlja predsednik regijskega sveta. Zakonodaja daje regijam pristojnosti na področju prostorskega načrtovanja, dogovorov z državo o regijskem načrtovanju, sekundarnega izobraževanja, lokalnega gospodarskega razvoja, prevoza, turizma in poklicnega usposabljanja (Vlaj 1998: 99).

Primer politične regionalizacije je Španija, ki je to obliko najpopolneje uvedla. Organizirala jih je z ustavo leta 1978, ki je bila motivirana z obnovo pravic zgodovinskih regij, ki so bile priznane v drugi republiki in ukinjene pod Francom. Španija ima 17 avtonomnih skupnosti, ki so politično samoupravne.

Njihova organizacija in pristojnosti so določene znotraj okvirov, ki jih določa ustava. Te skupnosti izvajajo zakonodajno oblast na področjih, ki spadajo v njihovo pristojnost. Španski regionalni sistem ni homogen, avtonomne skupnosti se razlikujejo po različnih zgodovinskih izkušnjah, kulturni identiteti in težnjah, stopnji razvoja in socialni koheziji (Vlaj 1998: 99).

EU zaradi načela subsidiarnosti ne posega s svojim pravom na področje lokalne samouprave držav članic.

Evropska listina lokalne samouprave poudarja, da so regije eden od temeljev demokratičnih režimov, da so sestavni del države in primarna raven oblasti za učinkovito uresničevanje subsidiarnosti. Regionalizacija pa ne sme biti dosežena na račun avtonomije lokalnih oblasti ampak mora biti ta avtonomija zaščitena. Načelo regionalne samouprave naj bi bilo priznано v ustavi (Vlaj 1998: 100–101).

4.3 Strukturni skladi in Kohezijski sklad

Politika gospodarske in socialne kohezije oz. povezanosti EU je namenjena zmanjševanju razlik v socio - ekonomskem razvoju regij, prav tako pa tudi pospeševanju rasti manj favoriziranih regij. **Strukturni skladi** pomagajo zmanjševati razlike med centralnimi in perifernimi regijami. Cilj je uravnovešen teritorialni napredek.

Države članice sledijo tej politiki EU, saj uravnovešen razvoj EU pomeni tudi razvoj držav članic oz. posameznih regij in obratno. Zato EU pomaga s koordinacijo uporabe svojih skladov in finančnih sredstev.

Maastrichtska pogodba (1993) je poskrbela za nekaj novosti, in sicer omenja manj favorizirana kmetijska področja in redefinira posege strukturnih skladov. Ustanovljen je bil tudi **Kohezijski sklad**, t.j. novo finančno sredstvo v korist Španije, Portugalske, Grčije in Irske. Ta sklad finančno prispeva k projektom na področju okolja in prometne infrastrukture v državah članicah. S tem prispeva k splošnemu gospodarskemu razvoju določene države članice, posledično pa tudi krepi gospodarsko in socialno kohezijo v EU.

Strukturni skladi so doživeli reformo junija 1999, in sicer se je število podpiranih sektorjev znižalo iz 6 na 3. S tem so želeli okrepiti važnejše potrebe držav srednje in vzhodne Evrope, ki so bile pred priključitvijo k EU.

Prednost so dobili 3 cilji:

1. podpora regijam z zastojem v razvoju (to so vse regije s BDP-jem nižjim od 75% povprečje EU);
2. podpora regijam v socio - ekonomski rekonverziji (tiste regije, ki imajo pri preobratu strukturne težave zaradi visokega povprečja brezposelnosti, zaradi gostote prebivalstva ter zaradi slabega stanja okolja);
3. podpora razvoja človeških virov v regijah, ki potrebujejo posege na področju šolstva, poklicne izobrazbe in zaposlitve.

V ta namen so bile sprejete 4 pobude EU:

1. program INTERREG za čezmejno, transnacionalno in transregijsko kooperacijo;
2. projekt URBAN za urbanistični razvoj naselij;
3. projekt EQUAL za tržišče dela;
4. projekt LEADER za razvoj kmetijstva in zadevnih območij.

EU je Sloveniji dala znatne podpore po naslednjih programih:

1. Strukturni skladi in Kohezijski sklad za razvoj zaostalih regij.
2. Program PHARE za finančno in tehnično pomoč, in sicer v okviru Nacionalnega programa Slovenije.
3. INTERREG I., II., in III. Za čezmejno sodelovanje s sosednjimi državami: Italijo, Avstrijo in Madžarsko.
4. SAPARD - za kmetijstvo in podeželje.
5. ISPA - za prometne infrastrukture in za varstvo okolja (Vršaj 2006, 133).

Države članice dobijo finančno in tehnološko pomoč zlasti iz:

1. Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada za gospodarski razvoj. Za to pomoč lahko zaprosijo države članice.
2. programov PHARE in JOPP, ki je namenjena državam kandidatkam za vstop.

3. programov INTERREG I., II., in III. Za čezmejno sodelovanje, ki so namenjeni obojim.

Regije na podlagi strukturnih skladov in kohezijskega sklada sestavijo programske dokumente za financiranje. Pošljejo jih v Bruselj za odobritev. Ko dobijo odobritev, regije razpišejo natečaj za podelitev finančnih podpor, ki imajo zelo ugodne pogoje in so nepovratna.

Strukturni skladi in Kohezijski sklad so namenjeni zmanjševanju gospodarske in socialne razlike med regijami, podpiranju zaposlitvene politike držav in koordiniranju Ciljev 1, 2 in 3 Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada. Pomoč iz skladov je namenjena povečevanju konkurenčnosti regionalnih gospodarstev, zaposlovanju in rekvalificiranju človeških virov ter socialni koheziji, prav tako pa tudi za urbani in ruralni razvoj v EU.

Slovenija je zaenkrat še neto prejemnica iz evropskega proračuna, kar pomeni, da iz njih prejema večje vsote, kot jih vanje plačuje. Vsa ta sredstva so nepovratna. Slovenija je upravičena do teh sredstev zaradi tega, ker znaša njen BDP (bruto domači proizvod) samo 80% povprečja v EU.

4.4 Slovenija

Zaradi procesov globalizacije, liberalizacije svetovne trgovine in odpiranja Slovenije oz. sprejemanja globalnih in evropskih pravil, organizacije in institucij sodelovanja ter pričakovanega zmanjševanja regulativne funkcije države, bo potrebna prilagoditev Slovenije na vseh ravneh odločanja.

Slovenija potrebuje vizijo in izhodišče ter strategijo razvoja. S tem bo lažje ustvarila pogoje za oblikovanje nacionalnega konsenza. Ta pa bi deloval kot splošno vodilo za doseganje zelenih rezultatov.

Regije v Sloveniji obstajajo. To so naravne (geografske, podnebne,...) regije, regije na podlagi ustvarjenega prostora (hišni tip, stavbni tip,...), regije glede na

prebivalstvo (etnološka, narečna območja,...) in regije glede na primarne dejavnosti (gozdno-gospodarska območja,...).

V nalogi se nanašam na regijo kot drugo raven lokalne samoupravne oz. širšo lokalno samoupravno skupnost, torej enoto lokalne samouprave.

V Sloveniji se izvaja regionalizacija in s tem se vzpostavlja druga raven lokalne samouprave. Pokrajine (regije) so temelj za izvajanje osnovnih načel decentralizacije in uvajanja načela subsidiarnosti, ki je eden osnovnih načel delovanja EU.

Slovenija je pokrajinsko in biološko zelo raznolika država. Kljub ozemeljski majhnosti so zaradi geografskih, socialnih, zgodovinskih in upravno političnih razlogov med njenimi regijami zelo velike razlike v gospodarski razvitosti ter možnostih za življenje in delo. Po mnenju Kukarjeve (1995) so zlasti za Slovenijo vse regije pomembne za vitalnost celotne države, zato bo država kot celota oslABLJENA, če ne bo uspela vzpostaviti vseh potrebnih pogojev in povezav za vključitev vseh regij v celovito družbenoekonomsko strukturo. Sodi, da je Slovenija površinsko in prebivalstveno tako majhna, da potrebuje ustrezen ter skladnejši razvoj prav vseh regij (Kukar v Plut 1998: 40).

Tudi Dušan Plut se strinja, ko pravi, da »Slovenija mora temeljito prenoviti regionalno politiko in čim prej oblikovati drugo stopnjo lokalne samouprave. Po evropskih izkušnjah je regija oz. pokrajina kot prostorska enota najprimernejši način organiziranja državne uprave ter lokalne skupnosti. Tako lahko le trdneje povezane slovenske občine enakovredno tekmujejo z evropskimi regijami in se enakopravno vključujejo v čezmejne regionalne evropske povezave. Sonaravnost je integralni razvojni model, ki ga je potrebno udejanjati na vseh ravneh prostorske organiziranosti, kjer je regionalna raven najpomembnejša. Regija je raven, na kateri je v največji možni meri doseči smotrno rabo naravnih in drugih virov« (Plut 1998: 44).

Dvonojska lokalna samouprava je pravilo v državah z razvito lokalno samoupravo. Druga raven oz. širša lokalna samoupravna skupnost opravlja naloge, ki presegajo zmogljivost manjših občin, pa tudi država nanjo prenaša

del svojih nalog in s tem krepí policentrični kulturni, gospodarski in ostali razvoj posameznih delov države.

V Evropi je dvonivojska lokalna samouprava pravilo. Splošni evropski trend je nastajanje in krepitev lokalne samouprave v teritorialnih enotah (Čokert 1998: 148).

Temu se mora prilagoditi tudi Slovenija kot članica EU, če želi konkurirati ostalim regijam in državam v gospodarskem in ostalem razvoju.

Za regionalni razvoj in uspešno reševanje skupnih problemov večjega števila občin pa je torej pomembna regionalna stopnja lokalne samouprave, ki je v Sloveniji trenutno v fazi usklajevanja potrebne zakonodaje. Do sedaj je bilo to povezovanje predmet prostovoljnega, neobveznega medobčinskega povezovanja, zdaj pa bo kmalu sprejeta potrebna zakonodaja.

Med slovenskimi regijami obstajajo velike razlike v stopnji razvitosti in razvojnih možnostih, zato so nujne usklajene razvojne vzpodbude države. Naloga države je, da upošteva regionalizem in načela sonaravnega razvoja ter uravnovesi regionalne razlike.

Saj v Sloveniji poteka oz. prevladuje gospodarski razvoj po modelu razvojnih osi, ki je predvsem omejen zlasti na osrednjo slovensko (ljubljsko) regijo in posamezne razvojne otoke (npr. obalna regija). Ostala območja pa so razvojno šibka podeželska območja, ki se zaraščajo in prebivalstveno praznijo.

Za Slovenijo je najbolj primeren lokalno-regionalen pristop (pristop od spodaj) izvajanja regionalne politike (glede na geografski in poselitveni vzorec Slovenije).

Slovenija je ena redkih držav, ki še nima urejenega področja regij. Razprava o formiranju regij traja že zelo dolgo in je trenutno v dogovarjanju in sprejemanju. Upam pa, da se bo kmalu zaključila, saj sem prepričana, da je to »zavlačevanje« le na škodo Slovenije in njenega razvoja. Zdi se mi, da ni kohezije med slovenskimi regijami ter da razlike med njimi celo naraščajo, zlasti med Osrednje-slovensko regijo in preostalo Slovenijo. Menim pa tudi, da regionalizacija Slovenije ne bo oz. ni preprosta naloga.

Moje mnenje je, da centralističen način upravljanja razvoja predstavlja večjo nevarnost za razvoj in obstoj neke države, v tem primeru, Slovenije, kot pa decentralizacija oz. prenos politične, upravne in finančne moči na nižje ravni.

Dr. Cirila Toplak in Jasmina Klojčnik trdita, »da bo Slovenija uspešna in evropsko primerljiva država, če se bo otresla stereotipa o nujnosti monopolizacije politične moči v centru, ki je edini sposoben, da oblikuje in narekuje instrumente razvoja« (Toplak in Klojčnik 1998: 202).

Pogoj za uspešno rast in razvoj države, je mogoče doseči le z zagotavljanjem ravnotežja med tekmovalnostjo in sodelovanjem. Slovenska država bo morala lokalne skupnosti oz. regije razumeti kot svoje politične in razvojne partnerice. Od leta 1971 je Slovenija uvajala policentrično politiko regionalnega razvoja. Vendar ta politika ni prinesla pričakovanih rezultatov. Večina obmejnih regij je še vedno v velikem zaostanku po gospodarskem razvoju, glede na središčna območja. Močne regije pač slabijo center (Toplak in Klojčnik 1998: 203).

Za vstop v EU 1. maja 2004 se je morala Slovenija v Bruslju pogajati o 29 področjih, med katerimi je igral pomembno vlogo tudi regionalizem. Ta pomeni po eni strani zavrnitev centralizma unitarne države in po drugi strani dotok znatnih finančnih podpor iz Strukturnih skladov EU, pa tudi okrepitev čezmejnega sodelovanja s sosednjimi državami preko programov INTERREG in PHARE.

EU kljub prevladujoči tendenci regionalnega razvoja na svojem ozemlju, le mlačno podpira regionalizacijo držav kandidatk; pravzaprav jo z usmerjanjem namenskih sredstev za regionalni razvoj preko državnega aparata posredno celo nekoliko zavira. Tukaj seveda ne gre iskati flagrantne politične napake, ampak samo razumevanje tradicionalnih demokracij za novo nastale državne tvorbe, ki morajo skozi svojo minimalno 'razpolovno' dobo – sicer iz kemije vzet izraz je na tem mestu precej umesten – preden se znebijo nacionalistične paranoje, ki je pri večini posledica skrbnega gojenja stoletja starega občutka narodnostne ogroženosti (Toplak in Klojčnik 1998: 205).

Sodelovanje vzdolž notranjih meja EU bo v prihodnosti vse bolj nadomeščala integracija prostora, ki je postala splošen proces, predvsem zahvaljujoč decentralizaciji načrtovanja prostorskega razvoja (Toplak in Klojčnik 1998: 207).

Povsem jasno je, da regionalizacija Slovenije ne bo oz. ni preprosta naloga, saj je Slovenija naravno- in družbeno- geografsko zelo neenotno ozemlje. In ravno zaradi tega po eni strani kar sili k členitvi na pokrajine, po drugi pa je zaradi tega regionalizacija težko izvedljiva. Bistvenega pomena za izgradnjo regij pa so središča. To so nekakšni poli okoli katerih se glede na njihovo razvitost in pomen oblikuje vplivno območje.

Menim, da bo pri regionalizaciji Slovenije potrebno upoštevati teoretska izhodišča o centralnih naseljih, to je o središčih in njihovih vplivnih območjih, dejansko centralno-naselbinsko omrežje, sodobne poglede na delitev uprave na hierarhične stopnje ter do določene mere tudi zgodovinsko dediščino.

Glede odločitve o velikih ali manjših pokrajin, o številu pokrajin in o določitvi meja pa bo potrebno doseči konsenz v Državnem zboru.

Da bi se pri delitvi na pokrajine naslonili na zgodovinsko dediščino, je možno le v manjšem številu primerov. Predvsem se pokaže, da so se razmere zaradi sprememb političnih meja, motorizacije, boljših komunikacij, drugačne potrošnje ali novih središč spremenile, da aplikacija nekdanjih dežel ali okrajev ne pride v poštev.

Problem upravne hierarhije so skušali urediti tudi v EU in so predvideli 4 stopnje: velike države, male države ali dežele, pokrajine ali regije in občine. Po tej klasifikaciji naj bi Slovenija imela tristopenjsko ureditev, zgrajeno na občinah kot temeljnih upravnih enotah. Pri regionalizaciji bo potrebno upoštevati teoretska izhodišča o centralnih naseljih, obstoječe centralnonaselbinsko omrežje, sodobne poglede na delitev uprave na hierarhične stopnje ter do določene mere tudi historično dediščino (Vrišer 1998: 139).

Kar se tiče vprašanja o velikih ali majhnih pokrajin pa je tako (glej Vrišer 1998: 136):

- prednosti velikih pokrajin so večja populacijska in ekonomska moč regije, boljše in lažje reševanje prostorskih problemov, manj številni upravni aparat

in primerljivost s tujino. Izboljšana dostopnost in medijska obveščenost v sodobnosti olajšujeta povezave in blažita slabosti, kot so: določena odtujenost in odmaknjenost od ljudi, občutek nepripadnosti regiji, prevelika dominacija večjih središč;

- prednost majhnih pokrajin je predvsem večja koherentnost ozemlja, boljša socialna povezanost ali celo poistovetenje z regijo, bližina središča in pogosto naravna zaokroženost;
- neugodnosti majhnih pokrajin pa so predvsem veliko majhnih, a šibkih središč z manjšo gospodarsko močjo in zato z večjo odvisnostjo od večjega centra, številnejša uprava, vračanje na ureditve iz 19. in prve polovice 20. stoletja. Gibanja v razvitem svetu gredo v glavnem k večanju in krepitvi pokrajin (okrajev, dežel). Mnoge države celo z različnimi, zlasti finančnimi ukrepi pospešujejo nastajanje večjih upravnih enot.

Za ustanavljanje pokrajin je bil sporen predvsem 143. člen ustave Republike Slovenije, zato ga je bilo potrebno spremeniti.

V starem 143. členu Ustave Republike Slovenije je pisalo: »Občine se samostojno odločajo o povezovanju v širše samoupravne lokalne skupnosti, tudi v pokrajine, za urejanje in opravljanje lokalnih zadev širšega pomena. V sporazumu z njimi prenese država nanje določene zadeve iz državne pristojnosti v njihovo izvirno pristojnost in določi udeležbo teh skupnosti pri predlaganju ter izvrševanju nekaterih zadev iz državne pristojnosti. Načela in merila za prenos pristojnosti iz prejšnjega odstavka ureja zakon«.

143. člen ustave govori o lokalnih skupnostih na drugem nivoju, o t.i. širših lokalnih skupnostih. To povezovanje občin je preprečevalo ustanovitev pokrajin. Pojavljala sta se še dva problema: eno so bila ustavnopravna vprašanja, drugo pa političnoupravna vprašanja.

Pri prvem sklopu vprašanj je šlo za to, da besedilo 143. člena ustave ni zagotavljalo niti tega, da bi v resnici lahko prišlo do ustanovitve pokrajin v Republiki Sloveniji, niti tega, da bi s pokrajinami pokrili vso državo, niti tega, da bi imele ustanovljene

pokrajine kvalitete avtonomnih lokalnih skupnosti. Teh pa niso mogle imeti, ker jim jih občine kot ustanoviteljice niso mogle podeliti.

Političnoupravna problematika pa je bila v tem, da je ustava s tem členom reducirala problem pokrajin in s tem problem regionalizacije Slovenije na enega samega nosilca in to so občine. Zaradi tega ni prišlo niti do poskusov ustanavljanja pokrajin. To pa ni le pravni ampak tudi vsebinski »kiks« slovenske ustave. Zato je bilo potrebno spremeniti 143. člen ustave, saj s tem besedilom ni bila postavljena v ustavnem sistemu podlaga za ustanovitev pokrajin in s tem za regionalizacijo Slovenije, pač pa je bila z njim postavljena učinkovita prepreka zoper to regionalizacijo (Šmidovnik 1998: 141–142).

Po mojem mnenju je lahko pokrajina produkt interesov občanov (gospodarstev in drugih dejavnosti), občine in seveda tudi države (tudi v Franciji, Italiji in Španiji je uvedba regij pomenila izpolnitev državne strukture, saj so regije nastale na pobudo države). Za državo bi uvedba pokrajin pomenila izpopolnitev strukture države Slovenije in njeno notranjo uravnoteženje. Za občine bi pokrajine pomenile sodelovanje med njima po načelu subsidiarnosti. Za občane, gospodarstva in druge dejavnosti, torej za interesno družbeno skupnost pa bi uvedba pokrajin pomenila instrument za pospeševanje razvoja in za reševanje konkretnih problemov javnega pomena na ustreznih območjih. Vsi ti potencialni nosilci interesov bi morali imeti možnost vplivanja v postopku ustanavljanja pokrajin.

Problem centralizacije se lahko reši le z notranjo teritorialno razčlenitvijo, torej z regionalizacijo. Vzpostaviti se mora avtonomne širše lokalne skupnosti – pokrajine. Za to pa je potrebna drugačna pravna opredelitev teh skupnosti v ustavi. Spremeniti je potrebno ustavo. Pokrajine morajo imeti v osnovi vse iste pravne karakteristike kot veljajo za občine. Njihova drugačnost je le v tem, da bodo delovale na širšem območju in opravljale naloge lokalnega pomena, ki bodo presegale zmogljivost občin.

Sprememba ustave je možna na dva načina: ali zgolj sprememba določb o širših lokalnih skupnostih (pokrajinah) – torej zgolj sprememba 143. člena ustave; ali pa sprememba vseh kritičnih določb ustave v V. poglavju pod naslovom: Lokalna samouprava (Šmidovnik 1998: 144).

Brez ustavnih sprememb, zlasti 143. člena Ustave Republike Slovenije, ki opredeljuje pokrajine kot obliko prostovoljnega medobčinskega sodelovanja in brez samostojne pravne subjektivitete oz. avtonomnosti pokrajin, pravi regionalizem v Sloveniji ne more zaživeti.

Sprememba Ustave Republike Slovenije oz. 143. člena Ustave Republike Slovenije bo omogočila uvedbo pokrajin oz. omogočila bo predvsem pogoje za razvoj in oblikovanje načrta ter sprejetje potrebne zakonodaje za ustanovitev regij.

Kontradiktornost 143. člena Ustave Republike Slovenije je v tem, da se širša lokalna skupnost in oblika medobčinskega sodelovanja medsebojno izključujeta. Ustava pokrajinam ne zagotavlja nobenega elementa samoupravnosti, ker o vsem odločajo občine. Zakon, ki bi določil območja, pristojnosti, financiranje in zagotovil pravno osebnost pokrajinam, bi bil v popolnem nasprotju z veljavnim zakonom o lokalni samoupravi, kar pri nespremenjenih ustavnih določbah ni mogoče (Ribičič 1998: 17).

Državni zbor Republike Slovenije je novembra 2003 imel izredno zasedanje, na katerem je razpravljal o spremembi ustave v korist regionalizacije. Odobril je predlog vlade za spremembo treh členov ustave (121., 140. in 143. člena ustave), s čimer naj bi zajamčili pravno podlago za zakonsko oblikovanje pokrajin ali regij. Po novem 121. členu bodo imeli besedo pri javni upravi tudi organi krajevnih oblasti ter ne samo in izključno centralna ministrstva. Spremenjeni 140. člen dovoljuje državi, da prenese del svojih pristojnosti na krajevne samouprave ter jim tudi jamči finančne vire. Novi 143. člen pa predvideva ustanovitev regij z zakonom, ne da bi zainteresirane občine lahko le-to blokirale.

Spremenjeni 143. člen ustave Republike Slovenije pa pravi: »Pokrajina je samoupravna lokalna skupnost, ki opravlja lokalne zadeve širšega pomena in z zakonom določene zadeve regionalnega pomena.

Pokrajine se ustanovijo z zakonom, s katerim se določi tudi njihovo območje, sedež in ime. Zakon sprejme državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev. V postopku za sprejem zakona mora biti zagotovljeno sodelovanje občin. Država z zakonom prenese na pokrajine opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti, mora pa jim za to zagotoviti potrebna sredstva«.

Razlogi za pripravo zakona o pokrajinah so notranji in zunanji. Drugi nivo lokalne samouprave – pokrajine so v Sloveniji potrebne zaradi notranjih razvojnih problemov in uveljavljanja načela subsidiarnosti oz. procesa decentralizacije. Več kot 70% ozemlja v Sloveniji zaostaja v razvoju, saj se delež sredstev, ki jih državni proračun namenja za regionalni razvoj, zmanjšuje in je nižji kot je v povprečju v državah EU. Izgradnja infrastrukturnih sistemov (avtocest, železnic) pa je še dodatno pospešila diferenciacijo med slovenskimi pokrajinami. Kažejo se velike regionalne razlike v prebivalstveno-zaposlitvenih, gospodarskih, infrastrukturnih in izobrazbenih zmogljivostih slovenskih regij.

Regije v Sloveniji dejansko obstajajo, saj občutek prebivalcev o pripadnosti določeni regiji oz. pokrajini obstoji (Čokert 1998: 149).

Pokrajine v Sloveniji obstajajo. Le ustavna ureditev in aktualno razmerje političnih sil jim za zdaj nista omogočili, da bi se uveljavile kot koristna sestavina političnega sistema. Pokrajine so samo po imenu širše lokalne skupnosti, v resnici pa so reducirane na prostovoljno medobčinsko sodelovanje. Za uspešen začetek življenja pokrajin pa je ključnega pomena upoštevanje velike raznolikosti slovenskih pokrajin z zgodovinskega, geografskega, gospodarskega, kulturnega, jezikovnega in mnogih drugih vidikov (Ribičič 1998: 23).

Regionalizem ne more biti uspešen, če se omejuje na medobčinsko sodelovanje, še posebej ne v državi, v kateri so občine razdrobljene in oskubljene pomembnejših pristojnosti. Potrebna je tudi praksa razvijanja regionalizma kot miselnosti, pristopa, potrebnih je več oblik neformalnega sodelovanja občin in decentraliziranega načina delovanja uprave.

Razvoj regionalizma je povezan z decentralizirano ekonomsko politiko, ki naj zagotovi hitrejši razvoj posameznih pokrajin in vse države ter enakomernejši regionalni razvoj Slovenije. V Sloveniji se dramatično poglobljajo razlike v razvoju med osrednjo in drugimi slovenskimi regijami.

Skupno ljudem vseh slovenskih pokrajin je, da spoštujejo in so ponosni na svoje posebnosti in rezervirani do emonocentričnih poskusov vsiljevanja enotnih vzorcev bivanja in razvoja. Centralizem je v Sloveniji obsojen na neuspeh. Vodi v napačne odločitve in povečuje odbojnost do državnega centra. Je neučinkovit. Učinkovito in uspešno je lahko le takšno upravljanje Slovenije, ki upošteva posebnosti slovenskih pokrajin in ljudi v njih, ki prepušča ljudem odločanje o njihovih življenjskih interesih in ne vsiljuje svoje volje, ampak povezuje in gradi od spodaj navzgor (Ribičič 1994: 117).

Regionalizacija Slovenije predstavlja prvovrstno politično vprašanje, saj bo odločitev zelo vplivala na značilnosti države.

Morda bi bilo potrebno pred oblikovanjem predloga regionalizacije Slovenije najprej opredeliti funkcije oz. pristojnosti pokrajin in šele nato njihovo število oz. teritorialno organizacijo. Pomembno je tudi, da je regionalizacija Slovenije zasnovana in izvajana tako, da omogoča odzivanje na spremembe v zunanjem ter notranjem okolju in da bo pozitivno vplivala na mobilizacijo prebivalstva.

Evropski povezovalni procesi so stvarnost in bodo zaznamovali tudi prihodnost Slovenije.

Pokrajine v Sloveniji so potrebne tudi zaradi primerljivosti z državami v EU. Potrebno se bo spustiti v tekmo z evropskimi regijami in se vključevati v sodelovanja z njimi.

Tržna naravnost sistema, velika odprtost gospodarstva, lega Slovenije ob velikih razvojnih oseh Evrope ter ob evropskih makroregijah – vsa našeta dejstva bodo brez dvoma pomenila v perspektivi povečevanje regionalnih razlik v Sloveniji.

Obstajajo pa tudi velike regionalne razlike v EU. Razlike med regijami pa se kažejo tudi pri nas. V državah EU obstajajo izrazita območja praznjenja in koncentracije prebivalstva. V posameznih državah je centralistična politika še povečala regionalne razlike (Čokert 1998: 149–150).

4.5 Francija

Francija je ena najbolj centraliziranih evropskih držav, kjer se regionalizacija države še razvija.

Od jakobinske diktature dalje (od leta 1789 - 1794) je bila Francija najbolj centralistična država v Evropi, kar je trajalo vse do obdobja po 2. sv. v., ko je gospodarsko programiranje po eni strani krepilo centralizem, po drugi strani pa je prav gospodarski razvoj vsiljeval spremembe na tem področju, ko je zahteval vmesne organe med Parizom in periferijo.

Leta 1956 je bilo uvedenih 22 regij za gospodarsko programiranje. Nato so bili leta 1964 ustanovljeni Odbori za regionalni gospodarski razvoj (CODER), v upravne regije je bilo spremenjenih 22 dežel iz leta 1956.

Kot začetek regionalizacije v Franciji se šteje leto 1972, ko so bile uvedene Javne regionalne ustanove (šlo je pa bolj za načelne izjave o decentralizaciji). Leta 1982 pa je prišlo do prvega prenosa oblasti na Regionalne svete. Leto kasneje pa je zakonodaja prenesla iz centra na periferijo številna pooblastila glede urbanizacije, poklicne izobrazbe, kulture, okolja, prevozov, turizma ter socialnih in zdravstvenih storitev.

Francija je leta 1980 uvedla decentralizacijo. Preizkuša sistem, ki temelji na enakosti različnih stopenj lokalne oblasti. Razporeditev finančnih sredstev je enako hierarhično urejena kot razporeditev pristojnosti. Prednost unitarne države je, da ne povečuje števila lokalnih oblasti, ki potrebujejo sredstva za izvajanje politike. V unitarnih državah je potreba po ustavnem sodišču manjša kot v zveznih, ki potrebujejo razsodnika za urejanje sporov med posameznimi sestavnimi deli države. V Franciji so v senatu zastopane oblasti pod centralnimi oblastmi republike (Vlaj 1998: 107).

Regije imajo pristojnosti zlasti na treh področjih:

- gospodarsko programiranje in podpore podjetjem;
- izobrazba (odpade $\frac{1}{4}$ regionalnih izdatkov) in
- zaščita okolja.

Prve regionalne volitve so bile izvedene leta 1986 in s tem so postali Regionalni sveti izvoljena telesa, 22 Regionalnih svetov je izbralo svoje predsednike. Nato so sledili še naslednji pomembni dogodki v regionalizaciji Francije – leta 1990 Zakon o decentralizaciji, leta 1992 Zakon o teritorialni upravi in leta 1995 še Zakon o teritoriju ta zakon zagotavlja okvir za regionalni razvoj do leta 2015.

Regije imajo čedalje večjo podporo pri francoskem prebivalstvu, regionalna zavest pa narašča tudi zaradi EU. Cilj regionalne razvojne politike je prispevati k nacionalni enotnosti in solidarnosti, torej zagotoviti, da imajo vsi državljani enake možnosti za dostop do znanja, varstvo okolja in trajnostni razvoj, velike infrastrukture in nacionalno pomembne določbe o javnih storitvah.

Zakon o teritoriju (leta 1995) je uvedel tudi številna nova geografska območja, kjer podjetja lahko izkoristijo številne programe finančne pomoči. V preteklosti je bilo osnovno področje predvsem podeželje ali periferija, ki je imela le minimalno infrastrukturo za poslovni razvoj. Naslednja področja, ki so problematična, so urbana območja, kjer obstaja visoka stopnja nezaposlenosti, pomanjkanje izobrazbe in celo propadanje hiš.

Leta 1999 je bil sprejet nov Zakon o trajnostnem regionalnem razvoju, ki je nadomestil tistega iz leta 1995. Zakon vsebuje naslednja tri načela:

- razvoj bolj pluralističnega pristopa pri ustvarjanju gospodarske politike, ki naj vključi tudi nižje nivoje in partnersko sodelovanje javnega in zasebnega sektorja;
- varovanje okolja pri regionalnih razvojnih aktivnostih in
- spodbujanje razvoja geografskih območij, to je pokrajin.

V Franciji obstajajo tri ravni lokalnih skupnosti:

- občina (najmanjši in najstarejši del);
- departma (je nad občino) in
- pokrajina oz. regija (je takoj pod državnim nivojem).

Kljub ustanovitvi regij in njihovim pristojnostim pa je Francija ostala še precej centralizirana država in ni preveč naklonjena prenosu državnih nalog na lokalne

skupnosti. Višji organ ima pravico, da prevzame določeno zadevo iz pristojnosti nižjega organa (devolucija).

Francija ima največje število občin v Evropi. Občine so pristojne za zadeve na področju izobraževanja, socialnega varstva, lokalnega gospodarskega razvoja, prometa, kulture, urbanizma, okolja, prometne infrastrukture,...

Tudi departma ima pristojnosti, ki posegajo v sfero sociale, izobraževanja, gospodarstva, prometa, kulture, cest, pristanišč in vodnih poti.

Francija je razdeljena na 22 regij, ki so različnih velikosti, pokrivajo določeno področje nacionalnega teritorija in imajo lastne organe. Ti organi so: regionalni svet, predsednik regionalnega sveta ter gospodarski in socialni svet. Regije pokrivajo področje znanosti in kulture, zaščite okolja in povečevanje kvalitete življenja. Naloge regij so gospodarsko načrtovanje, izobraževanje ob delu, raziskovanje ter planiranje pri zazidavi in urejanju prostora. Regije lahko tudi sklepajo sporazume z državo ali ostalimi lokalnimi skupnostmi za izvajanje dejavnosti, ki so v interesu obeh.

Ker ni točno določeno, za katera področja je pristojna katera raven lokalne samouprave, obstaja konkurenca med posameznimi regijami, departmaji in občinami. Pogosto se dogaja, da si ravni lokalne samouprave pri izvajanju nalog delijo pooblastila.

4.6 Nemčija

Nemčija je regionalizirana država, kjer ima federalizem zelo dolgo tradicijo. Začelo se je v 19. stoletju, ko se je 35 držav povezalo v državno zvezo (»Staaten Bund«). To še ni bila današnja zvezna država (»Bundesstaat«), ampak je šlo za sporazum o načelih, ki je državam te Zveze zagotavljal obsežno avtonomijo. »Nemško cesarstvo«, ki je nastalo kasneje (Versailles leta 1871) je bila federacija svobodnih mest in načel, vendar pod vodstvom Prusije. Tudi z Weinmarsko republiko po 1. sv. v. (leta 1919) je ostala federalna zgradba, vendar pa je vzela nekaj oblasti bivšim državam, ki so se preimenovala v dežele, regije (»Länder«). Obnovitev federalizma pa so hotele države zmagovalke v 2. sv. v. (leta 1949), ki niso želele nove močne

Nemčije. Leta 1990 je prišlo do združitve obeh Nemčij, obveljalo pa je ime zahodnega dela, to je Zvezna republika Nemčija (»Bundesrepublik Deutschland«). Zahodnim deželam (11) se je pridružilo 5 vzhodnih dežel.

Nemčija je etnično in jezikovno zelo homogena kot nobena druga evropska država. Leta 1946 so na novo ustanovili skoraj vse sedanje dežele (razen Bavarske, Hamburga, Bremna, Turingije in Saške, ki so ostale, kakršne so bile).

V Nemčiji federalizem ni potreba za premostitev regionalnih razlik, temveč, da se oblikuje skladna država (Vlaj 1998: 108).

Tri temeljne značilnosti federalizma:

- avtonomnost združenih enot glede na zvezno oblast;
- zastopanost združenih enot v spodnjem domu parlamenta in
- usposobljenost združenih enot za samoorganiziranje (Vlaj 1998: 107–108).

Druga zbornica (senat) zveznega parlamenta (»Bundesrat«) daje federalizmu v Nemčiji močan poudarek. Senat ni samo predstavnik za dežele, ampak je tudi pravi federalni organ. Njegovi člani so neposredni zastopniki regionalnih vlad, torej predsedniki in ministri regionalnih vlad. Pri sestavljanju zakonov sodelujeta oba senat in poslanska zbornica zveznega parlamenta (»Bundestag«).

EU pospešuje razvoj in izvajanje ideje federalizma. Nemške dežele imajo važna pooblastila glede evropskih vprašanj, zasluge imajo pri ustanovitvi Odbora regij, ki je organ EU po Maastrichtski pogodbi iz leta 1992.

V Nemčiji si glede regionalnega razvoja delita pristojnosti zvezna oblast in 16 dežel. Regionalna politika podpira ekonomski razvoj manj razvitih področij, poskuša zmanjšati ranljivost določenih regij, kjer prevladuje samo enovrstna industrija. Splošni cilj je zmanjševanje razlik med regijami in pomoč pri izenačevanju življenjskega standarda v državi.

Nemčija ima tri nivojsko lokalno samoupravo:

- občine

- okraji in
- zvezne dežele.

Vsaka nemška dežela ima svojo lastno ustavo, teritorij in odgovornosti ter neodvisen status. Senat (»Bundesrat«) je sestavljen iz 45 delegatov, ki so tudi člani deželnih vlad in na nacionalni ravni predstavljajo voljo dežel.

V zveznih ali federalno usmerjenih državah (za primer sem vzela Nemčijo) imajo regije zakonodajne pristojnosti. To je tudi bistvena razlika od ostalih držav in njihove regionalne ureditve. V odnosu do države morajo biti te zvezne enote finančno avtonomne.

Ker je večina občin majhnih in niso sposobne opravljati nalog, za katere so pristojne, se združujejo v urade (»Aemter«). To so zveze občin, ki imajo lastnost pravne osebe. Okraj (»Landkreis«) je širša lokalna samoupravna skupnost, ki je dvoživka (po eni strani je samoupravna lokalna skupnost, po drugi pa deželna teritorialna enota, ki predstavlja prvo stopnjo upravne splošne pristojnosti). Okraji opravljajo vse zadeve, ki presegajo zmogljivosti občin na njihovem območju, razen, če zakon določa drugače.

Občine opravljajo vse tiste naloge, ki se najučinkoviteje opravljajo na lokalni ravni (lokalne zadeve in tudi zadeve širšega, državnega pomena, če zakon ne določa drugače, to so policija, požarno varstvo, varstvo okolja, varstvo potrošnikov in turizem). Zakon je tisti, ki določa opravljanje nalog na določenem nivoju. Dežele imajo temeljno pristojnost na vseh področjih (varnost, policija, sodstvo, varstvo okolja).

5. PREDNOSTI IN SLABOSTI REGIONALIZACIJE

Načelo subsidiarnosti in regionalizacija sta povezana. Z regionalizacijo se bo vzpostavila vmesna stopnja med centralno oblastjo in lokalno samoupravo, na katero se bo preneslo določene naloge, ki se jih lažje in bolje izvaja na tej stopnji oblasti.

Osnutek evropske listine regionalne samouprave v uvodu poudarja, da so regije eden od temeljev demokratične oblasti, bistveni sestavni del države in primerna raven oblasti za učinkovito uresničevanje subsidiarnosti. Omenjena listina obenem poudarja, da

- a) regionalizacija ne sme biti dosežena na račun avtonomije lokalnih skupnosti ter
- b) da je evropska regija kot ključna sestavina države nosilec evropske kulturne različnosti (glej Bačlija 2007: 250).

Vloga regij in občin v graditvi modernih držav in razvijanju sodelovanja v Evropi v zadnjih letih narašča. Regija je decentralizirana enota, sposobna sprejeti izzive 21. stoletja; tradicionalne strukture lokalne samouprave so postale premajhne za nekatere zadeve. Regije imajo lastne pristojnosti, pooblastila za uresničevanje določenih državnih nalog na regionalni ravni in prenesena pooblastila skupaj z materialnimi in finančnimi sredstvi (Vlaj 2006: 10).

Naraščajoča decentralizacija in devolucija odsevata splošno prisotno prepričanje, da so ekonomska rast, soobstojna obnovitev, kakovostne javne službe in demokratična participacija državljanov učinkovitejši, če oblastne institucije niso vesplošno centralizirane.

V večini evropskih držav prenaša država na občine in druge lokalne skupnosti del svojih pristojnosti, kadar ocenjuje, da je na ta način mogoče učinkoviteje uresničevati posamezne zadeve ali bolj upoštevati specifičnosti nekega območja ali približati upravo prebivalcem (Vlaj 2006: 10).

Kot pri vsaki drugi stvari obstajajo prednosti in slabosti tudi pri regionalizaciji. Obstajajo tako zagovorniki kot nasprotniki tega procesa.

Pa naj najprej predstavim, kar so po mojem mnenju najbolj pomembne prednosti regionalizacije.

Enakomernejši razvoj mest in podeželja – z regionalizacijo se bo prepad med razvojem podeželja in mest zmanjšal, če pa že ne zmanjšal, pa vsaj zaustavil. V mestih je skoncentrirana večina infrastrukture, mesta se razvijajo hitreje kot podeželja, napredek na vseh področjih poteka hitreje v mestih. Podeželja pa se razvijajo počasneje, ni napredka, tudi prebivalstvo se krči, predvsem mladina odhaja v mesta, najprej v šole, kasneje pa iščejo v mestih zaposlitev. Naloga regionalizacije pa je zmanjševanje razkoraka med razvitimi in nerazvitimi predeli države.

Čedalje več področja Slovenije obsegajo razvojno stagnirajoča in nazadujoča območja. S tem, ko Slovenija še nima ustanovljenih regij, ji manjka generator razvoja, torej vmesni člen med občinami in državo. Glavna naloga regij pa je zagotavljati skladen regionalen razvoj.

Potreba po primerljivejši ureditvi z državami EU – v EU precej sodelovanja poteka na ravni regij, zato morajo države članice uskladiti svojo regionalno razdelitev, saj bodo s tem ureditve primerljivejše, pa tudi sodelovanje med njimi bo potem lažje.

Tudi za Slovenijo je nujno (poleg tega, da to zahteva zakonodaja EU), da končno uvede delitev ozemlja na regije. Slovenija potrebuje regije, kajti med majhnimi občinami in državo obstaja prevelika razdalja. Manjka še ena raven odločanja. Ko bo razdeljena na regije, bo lažje sodelovala z ostalimi članicami EU in bo primerljivejša z njimi. Regije so oz. bodo v Sloveniji osnova za izvajanje procesa decentralizacije in izvajanje načela subsidiarnosti, ki je eden osnovnih načel delovanja EU, zato je potreba po uskladitvi ureditve Slovenije z ureditvami držav članic izrednega pomena.

Pokrajine bodo olajšale tudi čezmejno sodelovanje lokalnih in regionalnih skupnosti. Eden izmed glavnih problemov slovenskega čezmejnega sodelovanja je, da naš upravni sistem ni primerljiv s sosednjimi državami. Manjkajo nam tiste regionalne strukture, ki bi povezovale, motivirale, usmerjale in podpirale izvajanje skupnih projektov. S pokrajinami bo mogoča tudi normalnejša vključitev Slovenije v morebitne evroregije (Vlaj 2007: 224).

Dodatna finančna sredstva za večje število razvojnih regionalnih projektov – sredstva, ki jih država namenja za posamezna področja in njihov razvoj, so

nezadostna. Poleg tega država ne more ugoditi vsem njihovim zahtevam za uresničevanje razvojnih regionalnih projektov. Z dodatnimi finančnimi sredstvi, ki bi jih regije lahko dobile iz EU, bi lahko uresničile večje število regionalnih projektov, kar bi vplivalo na njihov razvoj.

Vključevanje vseh bistvenih regionalnopolitičnih nosilcev v proces načrtovanja (princip partnerstva) – regije bodo morale sodelovati navzdol in navzgor, torej z občinami in z državo. Ne bodo pa niti nadrejene občinam in niti podrejene državi. In ravno ta nepodrejenost in nenadrejenost sta, po mojem mnenju, bistveni za vključevanje in sodelovanje vseh nosilcev pri različnih projektih oz. načrtih. Zato bo sodelovanje lažje.

V demokratičnih državah je cilj lokalnih in regionalnih oblasti in države same pospeševati uresničevanje demokracije in zagotoviti najboljši možni odgovor na potrebe ljudi v danih razmerah. Da bi to dosegli, mora obstajati kooperacija med različnimi ravnmi oblasti, konflikti pa reševani z vidika doseganja omenjenih ciljev. Institucionalni dialog zasleduje načela učinkovitosti, preglednosti in racionalnosti. Takšen dialog je bistveni del upravljanja demokratične države. Pri nas za ta dialog manjkajo regije (Vlaj 2006: 10).

Višje vrednotenje regionalnih in okoljskih spodbud v politiki, gospodarstvu in javnosti – regije bodo odločale avtonomno o tistih področjih, ki bodo v njihovi pristojnosti. Prevzele bodo nekatere naloge javne uprave, zlasti na področju kulture, sociale, komunale. Spodbude, ki jih bodo regije prejele za realizacijo določenih nalog, bodo imele vpliv tako na politiko, kot tudi na gospodarstvo in javnost. Regije bodo s tem postale nosilke razvoja.

Projekt prenove regionalne politike je dal tudi druge pozitivne rezultate. Večja je pozornost javnosti in politike za regionalno problematiko, narejeni so bili pomembni koraki pri graditvi partnerstva za razvoj med državo, regijami, občinami, delodajalci, delojemalci in civilno družbo, povečal se je obseg raziskav in ekspertiz s področja regionalnega razvoja (Vlaj 2007: 226).

Profesionalizacija, dvig kakovosti načrtovanja ter nadzora – temeljni cilj uvedbe regij je učinkovito in pregledno upravljanje ter zagotavljanje kakovostnih storitev za prebivalstvo na področju določene regije. Vsebinska vprašanja določene regije bodo zahtevala dobro upravljanje, torej profesionalno, kakovostno upravljanje, ki bo v korist vsemu prebivalstvu te regije.

Pokrajine bodo okrepile tudi čezmejno sodelovanje lokalnih skupnosti in v enakopravni povezavi z ustreznimi lokalnimi skupnostmi v sosednjih državah spodbudile lasten in skupen razvoj (Vlaj 2007: 225).

Večje možnosti za doseganje razvojnih podpor iz EU (iz strukturnih skladov) za napredek regij – z regionalizacijo bo prišlo do ustanovitve regij. To pa je eden ključnih korakov k uresničevanju skladnega regionalnega razvoja. Za Slovenijo to pomeni, da se bo olajšala povezava z EU, predvsem glede uspešnejšega kandidiranja za sredstva EU iz strukturnih skladov za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja.

S pokrajinami se bo povečala sposobnost Slovenije, da uspešno konkurira za evropska sredstva, ki jih EU daje za realizacijo konkretnih projektov. Na pokrajinski ravni bodo ljudje in občine sposobni povezati prizadevanja za pripravo takšnih kakovostnih programov, ki bodo sofinancirani s strani strukturnih skladov EU, saj večina občin za kaj takega ni dovolj usposobljena (Vlaj 2007: 224).

Ohranjanje prebivalstva v teh območjih – z regionalizacijo se vrši skladen regionalen razvoj celotnega področja države. In ker bodo regije lahko kandidirale za sredstva iz strukturnih skladov EU, bo s tem poskrbljeno za enakomernejši razvoj teh regij in celotnega ozemlja države. S tem, ko bo omogočen enakomernejši razvoj regij, bo tudi ljudem v teh regijah omogočeno, da jim zaradi zaposlitve in preživetja ne bo potrebno odhajati iz regij.

Do teh sredstev iz strukturnih skladov bo upravičena tudi Slovenija, ko bo enkrat imela ustanovljene regije. Lahko bo skrbela za enakomernejši razvoj celotnega ozemlja naše države.

Gospodarski in socialni razvoj regij – EU hoče z regijami zmanjšati razlike v socio-ekonomskem razvoju raznih regij ter pospešiti rast manj favoriziranih regij. Želi doseči skladen oz. uravnotežen razvoj celotne EU. Države članice morajo slediti gospodarski politiki, ki vodi do takšnega razvoja celotne EU. EU pa jim pomaga s koordinacijo uporabe svojih skladov in finančnih sredstev. To vpliva na povečan gospodarski in socialni razvoj regij, seveda, če regije znajo to pomoč dobro izkoristiti. Gospodarski uspeh regije je odvisen tudi od možnosti za nenehen dostop do inovacij in tehnološkega razvoja.

Ob pripravi regionalnih razvojnih programov je bil v regijah spodbujen razvoj t.i. socialnega kapitala (mobilizacija institucij in posameznikov, ki imajo neposredni interes za razvoj v njihovem lokalnem okolju), ki se v teorijah gospodarskega razvoja navaja kot ključni dejavnik konkurenčnosti in gospodarske rasti (Vlaj 2007: 226).

Kulturna integracija obmejnega prebivalstva in civilne družbe – EU gradi skupni prostor na vzpostavitvi regionalnih struktur in uravnoteženega regionalnega razvoja. Z vzpostavljanjem regij in njihovega sodelovanja, tudi preko nacionalnih meja, ki bodo sčasoma postale nepomembne, se širi integracija tako obmejnega prebivalstva kot celotne civilne družbe.

Zmanjšuje splošne subvencije in vodi k usmerjenemu spodbujanju razvojne pomoči kritičnih območij – za doseg sredstev iz strukturnih skladov so potrebni dobro pripravljene programi in projekti. Le s črpanjem teh sredstev bodo države članice EU (tudi Slovenija) lahko pomagale najbolj kritičnim območjem, da se bodo zmanjšale regionalne neenakosti. Sredstva so namenjena določenim območjem, tistim, ki so najbolj kritični, najbolj nerazviti, da se doseže skladen in uravnotežen razvoj teh področij in celotne EU.

Poudarja politične prednosti decentralizirano upravljane družbe (regionalizem kot sredstvo zblíževanja med državo in lokalnimi interesi) – z decentralizacijo se prenašajo naloge od centralnih državnih organov na organe na nižji stopnji. Ne prenaša se samo moč in viri iz centralnih na lokalne oblasti, ampak gre tudi za spremembo odnosov med njimi. Z decentralizacijo se vzpostavlja tak gospodarski in politični sistem, ki zagotavlja enake možnosti na celotnem državnem teritoriju.

Učinkovita organiziranost in izraba prostora se doseže s tem, da država del svojih pristojnosti prenese na lokalno raven odločanja in upravljanja. Regionalizem torej spodbuja bolj aktivno gospodarsko, politično in družbeno povezovanje ljudi, saj omogoča sodelovanje čim širšim skupinam državljanov, povečuje razvidnost delovanja države in možnost zagotavljanja enakovrednih pogojev vključevanja vsem v državi.

Pomembne so kulturno-zgodovinske vezi, ki naj bi združevale in povezovale prebivalce različnih regionalnih območij – vzpostavitev regij bi okrepila tudi čezmejno sodelovanje lokalnih in regionalnih skupnosti. Vendar pa proces regionalizacije v evropskih državah poteka različno. Ta različnost izvira iz različne ustavne tradicije ter socio-ekonomskih, kulturnih in geografskih razmer, ki so v vsaki državi drugačne. Sodelovanje med regijami se je razvilo do te stopnje, da je prestopilo državne meje. Predvsem je povežalo regije, ki se nahajajo ob državnih mejah, saj obstaja vrsta problemov, ki niso rešljivi na nivoju držav (ali pa so težje rešljivi) in segajo preko državnih meja ter jih je na regionalnem nivoju lažje reševati.

Regija se po definiciji ne more končati na državnih mejah, vsaj kot so te danes začrtane. Še posebno pa to velja za tisti element regije, ki ga sestavljajo ljudje in njihovi družbeni odnosi. Prav omejitve, ki so jih postavile državne meje, nekoč varuhinje razvoja, danes pa njihova ovira, so tiste, ki jih je bilo potrebno zaradi gospodarskega povezovanja, če ne že zaradi civilizacijsko-kulturnih, torej v osnovi humanih razlogov, odpraviti, meje pa je bilo potrebno narediti čim bolj propustne, če ne že odvečne. Prav to počnejo države mednarodne skupnosti na generalnem ali univerzalnem nivoju s pomočjo mednarodnega povezovanja, kar je še posebej izrazito na mednarodnem regionalnem prostoru. In zato so obenem pričele države odpirati možnosti za čezmejno regionalno sodelovanje. Najprej v okviru državnih ukrepov in instrumentov, nato pa so morale narediti prostor institucionalno organiziranim regijam (Bučar 1993: 242–243).

Ekonomska moč regij ni sama sebi namen, ampak sredstvo, ki omogoča razvoj decentraliziranega političnega upravljanja – obstoj regije je ključnega pomena za razvoj države, saj kakovostnega razvoja in konkurenčnosti države ni mogoče

usmerjati iz enega samega centra v državi. S tem, ko se regije uspešno razvijajo, se razvija tudi celotna država. Vendar pa morajo biti regije močne, saj se od njih pričakuje, da bodo nosilec regionalnega razvoja.

Pokrajine naj bi tudi zagotavljale enakomernejši regionalni razvoj Slovenije. Nanje naj bi se prenesel pomemben del ekonomske moči in odgovornosti za lasten razvoj. Evropska sredstva za manj razvite lahko pri tem pomembno pomagajo. Slovenija kot celota bo zaradi razvite osrednje pokrajine vse manj upravičena do teh sredstev, za večino ostalih pokrajin pa je taka pomoč nujno potrebna (Vlaj 2007: 225).

Seveda pa poleg prednosti procesa regionalizacije obstajajo tudi slabosti tega procesa, ki jih po mojem mnenju nikakor ne smemo prezreti, ampak jih moramo oceniti z distanco in jih mogoče, če je to izvedljivo, preleviti v prednosti.

Po mojem mnenju so slabosti regionalizacije naslednje.

Razlike v državnih normativih in v krajevni birokraciji (potrebno jo je poenotiti)

– kot sem že povedala, obstajajo razlike pri izvajanju procesa regionalizacije. Vsaka država članica EU jo izvaja po svoje. Razlogi za to so različna ustavna tradicija ter socio-ekonomske, kulturne in geografske razmere, ki so v vsaki državi drugačne. Razvoj regionalizacije poteka za vsako državo po drugem postopku. Kar je dobro in funkcionalno za eno, ni nujno dobro tudi za drugo državo, kar se mi zdi povsem sprejemljivo. Slovenija bo npr. pri teritorialnem oblikovanju regij verjetno imela težave, saj je že reliefno težavna za razčlenjevanje na regije, poleg tega pa nima zgodovinske tradicije, ki bi ji bila v pomoč pri tvorjenju regij.

Pomanjkljiva kohezija in nezadostno medsebojno poznavanje – Slovenija nima zgodovinske tradicije glede delitve na regije, zato je ta slabost še toliko bolj opazna. Sčasoma verjetno ne bo več tako opazna. Pri tvorjenju regij in določanju meja le-teh bo potrebno biti še posebej previden in dobro preučiti načrte regionalizacije. Pomanjkljiva kohezija in nezadostno medsebojno poznavanje je sigurno velika prepreka pri tvorjenju regij. Vendar mislim, da z dobrim in premišljenim načrtom za regionalizacijo, lahko ti dve slabosti premostimo.

Kulturna in jezikovna raznolikost – Vsaka država članica EU ima svojo kulturo in svoj jezik, ki se razlikuje od vsake druge države članice EU. Vseeno pa v Evropi obstaja neka kulturna dediščina, neki temelji, ki so skupni vsem državam članicam EU. Ti temelji obstajajo že zaradi skupne celine, na kateri se vse države članice EU nahajajo, to je Evropa. Vendar pa je tudi na tej celini opaziti različen zgodovinski potek, sploh po 2. svetovni vojni, ko se je Evropa razdelila na vzhodni in zahodni blok zaradi hladne vojne. Jezikovno raznolikost pa EU elegantno rešuje s tem, da priznava jezike držav članic EU za uradne jezike EU. Moje mnenje je, da bo kulturna in jezikovna raznolikost vedno obstajala.

Ostanki nacionalizmov – velike države, mislim na tiste, ki imajo bogato in dolgo zgodovino oz. preteklost kot velesile (Francija, Nemčija, Velika Britanija) in so dolgo časa krojile usodo Evrope, bodo, po mojem mnenju, težko predale del državne moči in odločanja na regije. Prizadevale si bodo, da ne bodo izgubile (preveč) svojega vpliva.

Regije naj bi prevzele vlogo nosilcev evropskega povezovanja in integracije namesto nacionalnih držav. Takšen razvoj pa je seveda v nasprotju s politiko nacionalnih držav EU.

Nezadostna gospodarska razvitost za sodelovanje – države in regije so različno razvite, med njimi obstajajo velike socio-ekonomske razlike. Za dobro sodelovanje med regijami pa je potrebna gospodarska razvitost regij, prav tako pa tudi njihova neodvisnost (predvsem finančna neodvisnost) od države.

Najbogatejše regije v nekaterih državah (npr. Grčija in Portugalska) so bolj revne kot najrevnejše regije v drugih državah (npr. Nemčija). EU skuša uravnovesiti to stanje ter podpira razvoj revnejših s Kohezijskim skladom (Vršaj 2004: 101).

Nepripravljenost upravne birokracije – regije bodo zahtevale učinkovito in pregledno upravljanje, saj bodo le tako lahko zagotavljale kakovostne storitve za lokalno in regionalno prebivalstvo. Namen je približati upravo prebivalcem določenega področja. Kar se lahko doseže le z dobro pripravljeno upravno birokracijo. Pospeševanje uresničevanja demokracije in zagotavljanje najboljših

odgovorov na potrebe ljudi v danih razmerah zahteva kooperacijo med vsemi ravnmi oblasti ter reševanje konfliktov z vidika doseganja omenjenih ciljev.

Izguba polne avtonomnosti države v regionalnih odločitvah – uvedba regij bo povzročila številne spremembe pri prerazporeditvi pristojnosti med državo, regijami in občinami. Na avtonomnost regij bo vplivala tudi ureditev finančno – materialnih vprašanj. S prenosom nalog na regije bo država izgubila svojo polno avtonomnost v regionalnih odločitvah. Bolj, ko bo regijam uspelo lastno financiranje (ne bodo odvisne in vezane samo na proračunski denar), bolj se bo večala njihova samostojnost in avtonomnost pri odločitvah za katere so pristojne, saj odločanje o politikah EU poteka na več ravneh.

Zapletena organizacijska sestava – regije bodo organizirane kot avtonomni teritorialni upravni sistem, ki jih bodo upravljali prebivalci neposredno z neposredno voljenimi predstavniškimi organi. Regije bodo imele svet, predsednika, svet občin, regijsko upravo.

Regijski oz. pokrajinski svet bo najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru regije. Sestavljen bo iz članov, ki jih bodo izvolili volivci na območju regije.

Izvršilni organ tega sveta bo predsednik regije, ki bo predstavljal in zastopal regijo. Izvolil ga bo svet izmed svojih članov. Predsednik bo poklicni funkcionar in bo tudi predstojnik pokrajinske uprave.

Svet občin je mišljen kot posvetovalni organ regijskega sveta. Sestavljali ga bodo župani občin z območja regije. Lahko bo obravnaval in podal mnenja o posameznih zadevah.

Regijska uprava bo opravljala naloge upravne, strokovne in razvojne narave. Vodil jo bo direktor, ki bo usklajeval delo regijske uprave in bo za delo odgovarjal predsedniku regijskega sveta.

Prostore za delovanje regije bo zagotovila država neposredno ali pa v sodelovanju z občino, v kateri bo sedež regije. Sredstva za začetek delovanja regij in regijskih uprav pa bodo zagotovljena iz državnega proračuna.

Povečanje števila birokracije – mišljeno je, da se kadrovsko jedro regijske uprave zagotovi s prehodom javnih uslužbencev, ki so bili zaposleni v organih državne uprave in so do ustanovitve regij opravljali naloge iz državne pristojnosti, ki so

postale pristojnosti regij. Enako je mišljeno tudi za javne uslužbence, ki so opravljali naloge iz pristojnosti občine, ki z ustanovitvijo regij postanejo regijska pristojnost. Vendar pa mislim, da se bo število uslužbencev še povečalo in ne bo ostalo le pri teh prerazporeditvah.

Preveč tehnokratsko ali enostransko gledanje na zelo različno regionalno stvarnost Evrope – v EU so zbrane države z različno zgodovinsko preteklostjo, z različno gospodarsko razvitostjo, zato je tudi regionalizem potekal v vsaki državi drugače. V večini evropskih držav prevladuje dvonivojska lokalna samouprava.

Večina politik EU se izvaja na tej ravni, torej na regionalni ravni. Skladen regionalen razvoj je eden izmed temeljnih ciljev EU, vendar pa so si regije posameznih držav članic EU med seboj tako različne zaradi zgodovinske, geografske in kulturne dediščine. Zato je na mestu razmišljanje, kako jih lahko enotna regionalna politika zajame in enakovredno vrednoti ter bremeni, če so med sabo tako različne.

Če povzamem – vsaka zgodba ima dve plati, dobro in slabo. Vedno obstajajo tako zagovorniki ene kot druge strani in nič drugače ni pri regionalizmu. Pri tvorjenju regij obstajajo tako prednosti kot tudi slabosti, obstajajo zagovorniki regionalizma in nasprotniki le-tega. Potrebno se je zavedati prednosti tega procesa, predvsem pa se je potrebno zavedati slabosti, jih obravnavati in jih poskušati rešiti oz. odpraviti. Vsak dobro pripravljen načrt jih mora upoštevati, in tako mora biti tudi pri ustanavljanju regij. Seveda, potrebno se je zavedati, da bo to težak in zapleten proces, saj v ozadju nastajanja oz. dogovarjanja obstajajo tudi drugi interesi. Z ustanovitvijo regij v Sloveniji, po mojem mnenju, precej več pridobimo, kot pa izgubimo.

Stroka je pripravila predlog za ustanovitev osem pokrajin, vlada pa je prišla s predlogom o štirinajstih pokrajinah, pri katerih se je oprla na statistične regije. Te regije se sedaj imenujejo razvojne regije in so okvir za izvajanje skladnega regionalnega razvoja. Politika očitno meni, da je najpomembnejša naloga pokrajin usklajevanje regionalnega razvoja, in se je preprosto odločila za sedanjo organizacijo. Pri tem še premalo upošteva, da pokrajina ni samo statistična regija, pač pa veliko veliko več. Pristojna bo za celo vrsto upravnih področij. To pa narekuje večje pokrajine. Ta vidik je bil premalo upoštevan, o tem sploh ni bilo prave razprave (Šmidovnik 2007: 40).

Z regijami bomo tudi v Sloveniji dobili notranjo upravljalno razčlenitev države, kot jo poznajo v večini evropskih držav. Odprla se bo pot za proces decentralizacije javne uprave. Regije bodo postale nosilec razvoja v prostoru, v katerem danes ni institucionalnega nosilca, poleg tega pa bodo tudi izvajalec neobhodnih javnih dejavnosti, ki jih danes v tem prostoru nihče ne opravlja ali pa jih opravljajo občine s številnimi, zlasti finančnimi težavami. Ustanovitev regij je tudi eden od ključnih korakov k uresničevanju skladnega regionalnega razvoja. Olajšale bodo tudi povezavo Slovenije z EU, še posebej glede uspešnejšega kandidiranja za sredstva EU iz strukturnih in kohezijskega sklada za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja. Okrepile bodo tudi čezmejno sodelovanje lokalnih in regionalnih skupnosti (Vlaj 2007: 218).

6. SKLEP

Regionalizacija je proces ustanavljanja regij, ki predstavljajo vmesno stopnjo med lokalnimi skupnostmi in državo. Regije so pomembna vmesna stopnja, saj bodo zapolnile prazen prostor med občinami in državo. S tem, ko se bo prenesel del nalog, ki jih je prej opravljala država, na regije, se bo začelo uresničevati načelo subsidiarnosti, prav tako bo začela potekati decentralizacija in demokratizacija države. V regijah se srečujejo različni interesi, na eni strani interesi države, na drugi pa interesi lokalnega pomena.

Večina evropskih zadev oz. politik se izvaja na tej ravni. Dejstvo je, da so regije eden od temeljev demokratičnih režimov, sestavni del države, ki je bistven za državo in primerna raven oblasti za najboljše uresničevanje načela subsidiarnosti. Vendar pa je stopnja razvoja regionalizacije odvisna od notranjega razvoja v državah.

Evropska integracija in regionalizacija sta dva glavna izziva s katerima se spopadajo države EU. Prvi pomeni prenos odločanja na nadnacionalno raven, regionalizacija pa pomeni utrjevanje subnacionalne ravni. Med njima obstaja vez medsebojne podpore in želja po enotnem razvoju.

Zmanjševanje regionalnih neenakosti je predpostavka za gospodarski in politični napredek v EU.

Ni mogoče govoriti o enem evropskem modelu regionalizma. Prav tako ne poteka razvoj regionalizma kot enoten vseevropski proces, ampak se dogaja znotraj nacionalnih držav, ob vedno bolj intenzivnem povezovanju in izmenjavanju izkušenj. Evropa regij je za zdaj predvsem zanimiva in perspektivna zamisel, ki dopolnjuje proces povezovanja nacionalnih držav.

Cilji regionalizacije so politični, gospodarski ter tudi modernizacija državnih struktur. Evropska regionalna politika daje močan pečat regionalizaciji, prav tako pa ji daje legitimnost oz. daje legitimnost tej ravni teritorialne organiziranosti. Kot ovira je na prvem mestu predvsem strah, da bo regionalizacija oslabilo državno enotnost in da ne bo država imela možnosti uvajanja svojih ukrepov ter tudi strah lokalnih oblasti, da bo njihova avtonomija oškodovana.

Namen regionalne politike pa je (preprosto povedano) predvsem skrb za skladen razvoj vseh delov EU, saj EU ni le unija držav ampak tudi unija regij. Prek strukturnih skladov je za regije namenjen precejšen del proračuna. S to pomočjo, za revnejše regije in zaostale v razvoju, želi EU pomagati pri pospeševanju razvoja in zmanjševanju razlik med regijami, prav tako pa želi tudi ohraniti enakomerno poseljenost v EU. Regionalna politika EU skuša doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic EU in njenih regij.

Menim, da je razdelitev Evrope na regije boljše in bolj smotrno za uspešno delovanje same Evrope in prav tako pomembno za razvoj držav EU in s tem tudi Slovenije. Saj se bo z regionalizacijo vzpostavila vmesna stopnja med centralno oblastjo in lokalno samoupravo, na katero se bo preneslo določene naloge, ki se jih lažje in bolje izvaja na tej stopnji oblasti.

Menim tudi, da je regionalizem podlaga za hitrejši razvoj in bolj uravnotežen razvoj Slovenije ter tudi pomemben vezni element uskladitve naše ureditve z evropsko. Potrebne pa so bile ustavne spremembe za resnejše spremembe na področju regionalne politike (razširitev pristojnosti lokalnih skupnosti, uvedba pokrajin kot širših lokalnih skupnosti in zbora pokrajin kot drugega zbora slovenskega parlamenta namesto državnega sveta).

Kot pravi dr. Dušan Plut: »Prenovljeno, sonaravno zasnovano regionalno politiko potrebujemo zaradi lastnih potreb pa tudi zaradi približevanja evropskemu modelu regionalnega razvoja« (Plut 1998: 33).

Vsekakor bodo regije olajšale in trdneje povezale Slovenijo z EU. Pomagale bodo predvsem pri kandidiranju Slovenije za sredstva EU iz strukturnih in kohezijskega sklada za spodbujanje skladnega regionalnega razvoja, ki bo verjetno zaradi tega uspešnejše. Z regijami bo izpolnjeno tudi načelo partnerstva, vendar pa se bo morala država tudi tu demokratizirati in decentralizirati odločanje o projektih, ki so sofinancirana s strani EU.

Regionalizacija Slovenije pa ni in ne bo preprosta naloga. Zgodovinske delitve Slovenije na regije so uporabne samo kot eden od pomožnih kriterijev, saj se je

potrebno zavedati, da so se od takrat regije oz. pokrajine spremenile in razvile, prav tako pa je prišlo do novih državnih meja (razpad Jugoslavije).

Regije oz. pokrajine predstavljajo drugo, širšo raven lokalne samouprave. Zapolnile naj bi vrzel med majhnimi občinami in državo.

Centralizem je za Slovenijo škodljiv, saj jo cepi in slabi ter vzpodbuja notranja nasprotja in pogloblja prepad med prestolnico in ostalo državo. Način reševanja oz. odpravljanja centralizma je regionalizem, ki naj bi Slovenijo povezal in okrepil ter sprostil notranje energije za njen hitrejši in enakomernejši razvoj. Tak preobrat pa je možen šele sedaj, z ustavnimi spremembami, predvsem s spremembo 143. člena Ustave Republike Slovenije. S tem je odprta pot ustanavljanju regij. Vendar pa bo regionalizacija Slovenije težka naloga. Zaradi odsotnosti zgodovinskih izkušenj se bo potrebno kot pomoč pri ustanavljanju regij nasloniti na geografsko sliko države, prometne, gospodarske, kulturne in druge povezave ter razvojne zmožnosti posameznih področij.

Napovedana je bila ustanovitev štirinajstih pokrajin, kar je sicer po večinskem strokovnem gledanju preveč – stroka je z elaborati dokazala, da bi bila najbolj optimalna členitev Slovenije na šest do osem pokrajin, vendar se to zdi manjši problem, kot bi bil, če pokrajin sploh ne bi bilo mogoče ustanoviti. Za oblikovanje pokrajin bo najbolj odločilnega pomena razdelitev države na statistične regije, ki so bile oblikovane za potrebe statističnih raziskovanj z uredbo o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, pozneje pa so bile uporabljene tudi za izvajanje nalog po zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja Slovenije. Te regije se označujejo tudi kot razvojne regije, predstavljajo pa teritorialni okvir za delovanje posebnega mehanizma organov in postopkov, s katerimi naj bi do ustanovitve pokrajin spodbujali skladni regionalni razvoj Slovenije (Vlaj 2007: 219).

Skozi nalogo sem preverjala hipotezo, ki sem si jo zastavila na začetku naloge, in sicer: regionalizacija je ključnega pomena za povezanost in razvoj držav članic EU. Lahko rečem, da sem postavljeno hipotezo potrdila. Do takega zaključka sem prišla na podlagi naslednjih dejstev.

Globalizacija je sprožila spremembe v razvoju kapitalizma, povečala je število različnih povezav med državami, prav tako mobilnost, posledično tudi pospešuje gospodarski razvoj s pretokom dela, blaga, storitev in kapitala. Vse to krepi vlogo in moč regij. Sodelovanje na področju regij je veliko bolj učinkovito, saj so problemi, s katerimi se regije srečujejo, specifičnejši, saj ti problemi zadevajo obe regiji (npr. obmejni problemi), zato jih lahko bolje, učinkoviteje in hitreje rešujeta. Regije prevzemajo pristojnosti, ki so jih pred tem izvajale osrednje vlade. Ideja, ki se vzpostavlja je, naj bo raven odločanja čim bližje uporabnikom (načelo subsidiarnosti). S tem, ko država del svojih pristojnosti prenese na lokalno raven odločanja in upravljanja, privede do učinkovitega organiziranja države in izrabe prostora. Regionalizacija spodbuja bolj aktivno gospodarsko, politično in družbeno povezovanje ljudi, možnost sodelovanja širših skupin državljanov ter razvidnost delovanja države je večja. Obstoje regij je ključnega pomena za razvoj države, saj kakovostnega razvoja in konkurenčnosti države ni mogoče usmerjati iz enega samega centra v državi.

Regionalna politika je ena izmed ključnih politik EU, saj se njeni učinki raztezajo prek celotnega gospodarstva. Vse politike EU ustvarjajo vse tesnejšo povezavo med evropskimi narodi. Z regionalizacijo se zmanjšujejo razlike v stopnji razvitosti med posameznimi regijami. Za zmanjševanje razlik med regijami EU namenja precejšnja sredstva za pomoč revnim in nerazvitim regijam. Za dostop in koriščenje teh sredstev pa so ključnega pomena regije. Preko strukturnih skladov je za regije namenjen precejšen del proračuna. S to pomočjo, za revnejše regije in zaostale v razvoju, želi EU pomagati pri pospeševanju razvoja in zmanjševanju razlik med regijami, prav tako pa tudi ohraniti enakomerno poseljenost v EU. Regionalna politika EU skuša doseči trajnostni in enakomerni razvoj vseh članic EU in njenih regij.

V primeru povezovanja in sodelovanja regij so postale državne meje ponekod moteče. Regije (tudi po definiciji) se ne morejo kar končati na državnih mejah, predvsem ne na področju regije, ki ga tvorijo ljudje in njihovi družbeni odnosi. Te državne meje so danes postale ovira, predvsem pri gospodarskem povezovanju in bi jih morali narediti veliko bolj prepustne. Ravno to dokazujejo regije s svojim povezovanjem preko državnih meja, da so državne meje postale nepotrebne.

Prišla sem tudi do sklepa, da v prid regionalizaciji (po mojem mnenju) govori oz. obstaja veliko več dejstev. Seveda obstajajo tudi slabosti tega procesa, vendar sem mnenja, da te slabosti niso ključnega pomena, vsaj ne v takem smislu, da se jih ne bi dalo popraviti ali pa vsaj omiliti in upoštevati pri nastajanju regij.

Na podlagi vseh teh dejstev lahko sklepam, da moja hipoteza drži in trdim, da je regionalizacija ključnega pomena za povezanost in razvoj držav članic EU.

Naj končam z izrekom enega od očetov Evropske skupnosti. Jean Monnet je rekel: »Ne združujemo držav, marveč ljudi!«

7. LITERATURA

Bačlija, Irena (2007): Poenotenje regionalnih nalog na ravni EU. V Miro Haček (ur.) in Drago Zajc (ur.): *Slovenija v evropski družbi znanja in razvoja*, 247–261. Ljubljana: FDV.

Benoit-Rohmer, Florence in Heinrich Klebes (2006): *Pravo Sveta Evrope: na poti k vseevropskemu pravnemu prostoru*. Ljubljana: GV Založba.

Bučar, Bojko (1993): *Mednarodni regionalizem – mednarodno večstransko sodelovanje evropskih regij*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.

Čokert, Andrej (1998): Nastajanje zakona o pokrajinah. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 147–159. Ljubljana: Uradni list RS.

Gosar, Anton (1993): *Sodobni pogledi na prekomejno sodelovanje na območju italijansko-avstrijsko-slovenske tromeje*. Ljubljana: Dela 10.

Grad, Franc (2006): Ustavnopravni vidiki regionalizacije Slovenije. V Stane Vlaj (ur.): *Posvet o regionalizaciji – uvedba pokrajin*, 21–22. Ljubljana: Inštitut za lokalno samoupravo FU.

Gulič, Andrej in Stanislava Kukar (1997): *Strategija, politike in ukrepi za oblikovanje in izvajanje skladnejšega regionalnega razvoja Slovenije*. Ljubljana: Urbanistični inštitut RS.

Gulič, Andrej in Sergeja Praper (1998): Regionalni razvoj, regionalizem in regionalizacija Slovenije. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 51–94. Ljubljana: Uradni list RS.

Kukar, Stanislava (1995): *Regionalni razvoj v Sloveniji: Strategije gospodarskega razvoja Slovenije (Približevanje Evropi – rast, konkurenčnost in integriranje)*. Ljubljana: Zavod RS za makroekonomske analize in razvoj.

Moussis, Nicolas (1999): *Evropska unija: pravo, ekonomija, politike*. Ljubljana: Littera picta.

Plut, Dušan (1998): Slovenija in sonaravna regionalna evropska politika. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 33–50. Ljubljana: Uradni list RS.

Ribičič, Ciril (1994): *Centralizem zoper Slovenijo*. Ljubljana: ČZP Enotnost.

Ribičič, Ciril (1998): Za regionalizem in zbor pokrajin. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 11–32. Ljubljana: Uradni list RS.

Ribičič, Ciril (2006): Se Sloveniji končno obeta regionalizacija? *Pravna praksa: časopis za pravna vprašanja* 25(1), 8–9.

Strmšnik, Igor (2004): Pokrajine v Sloveniji in Evropska unija. V Stane Vlaj (ur.): *Pokrajina – Druga raven lokalne samouprave*, 135–146. Ljubljana: Inštitut za lokalno samoupravo pri FU.

Šmidovnik, Janez (1991): Lokalna samouprava, centralizem in regionalizem. *Teorija in praksa* 7(1–2), 874–885.

Šmidovnik, Janez (1993): Regionalizem v Evropi in pri nas. *Teorija in praksa* 30(3–4), 199–208.

Šmidovnik, Janez (1998): Dograjevanje ustavne zasnove regionalizma. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 141–146. Ljubljana: Uradni list RS.

Špes, Metka, ur. (2000): *Regionalni razvoj v Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut za geografijo.

Toplak, Cirila in Jasmina Klojčnik (1998): Čezmejno sodelovanje obmejnih pokrajin. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 202–210. Ljubljana: Uradni list RS.

Vlaj, Stane (1998): *Lokalna samouprava – Občine in pokrajine*. Ljubljana: FDV.

Vlaj, Stane (1998): Svet Evrope in regionalizem. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 95–120. Ljubljana: Uradni list RS.

Vlaj, Stane (2004): Decentralizacija, Evropa in mi. V Stane Vlaj (ur.): *Pokrajina – Druga raven lokalne samouprave*, 147–161. Ljubljana: Inštitut za lokalno samoupravo pri FU.

Vlaj, Stane (2006): Pokrajine in decentralizacija Slovenije. V Stane Vlaj (ur.): *Posvet o regionalizaciji – uvedba pokrajin*, 7–15. Ljubljana: Inštitut za lokalno samoupravo pri FU.

Vlaj, Stane (2007): Uvedba pokrajin in njene posledice. V Miro Haček (ur.) in Drago Zajc (ur.): *Slovenija v evropski družbi znanja in razvoja*, 215–227. Ljubljana: FDV.

Vrišer, Igor (1998): O regionalizaciji Slovenije. V Ciril Ribičič (ur.): *Regionalizem v Sloveniji*, 131–140. Ljubljana: Uradni list RS.

Vršaj, Egidij (2002): *Slovenija v Evropski uniji*. Ljubljana: Ognjišče Koper in Mladinska knjiga.

Vršaj, Egidij (2004): *Slovenija in evroregije*. Trst: Krožek za družbena vprašanja Virgil Ščerk in Mladika.

Vršaj, Egidij (2006): *Slovenija v Evrolandiji*. Trst: Krožek za družbena vprašanja Virgil Ščerk in Mladika.

VIRI

Amsterdamska pogodba, podpisana 2. oktobra 1997 in je začela veljati 1. maja 1999. Dostopna na <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/11997D/word/11997D.doc> (26. februar 2008).

Berce-Bratko, Branko in Katarina Žagar in Martin Golobič (2002): *Regije (pokrajine) v posameznih državah Evrope*. Ljubljana: Raziskovalni sektor DZ RS.

Enotni evropski akt, podpisan v Luksemburgu in v Haagu in je začel veljati 1. julija 1987. Dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/11986U/word/11986U.doc> (26. februar 2008).

Evropska listina lokalne samouprave, sprejeta 1. oktobra 1996 in je začela veljati 20. oktobra 1996. Dostopna na <http://www.svlr.gov.si/fileadmin/svlsrp.gov.si/pageuploads/lok-sam05/zakonodaja/predpisi/listina-mells.htm> (26. februar 2008).

Informacijski urad Sveta Evrope v RS (2008a): *Dejavnosti*. Dostopno na <http://www.coe.si/sl/dejavnosti/> (26. februar 2008).

Informacijski urad Sveta Evrope v RS (2008b): *Organi in institucije*. Dostopno na http://www.coe.si/sl/organi_in_institucije/ (26. februar 2008).

Informacijski urad Sveta Evrope v RS (2008c): *Predstavitev Sveta Evrope*. Dostopno na http://www.coe.si/sl/predstavitev_sveta_evrope/na_kratko/ (26. februar 2008).

Maastrichtska pogodba (Pogodba o Evropski uniji), podpisana v Maastrichtu 7. februarja 1992 in je začela veljati 1. novembra 1993. Dostopna na <http://eur-lex.europa.eu/sl/treaties/dat/11992M/word/11992M.doc> (26. februar 2008).

Portal Evropske unije (2007): *Regionalna politika*. Dostopno na http://europa.eu/pol/reg/overview_sl.htm (26. februar 2008).

Rakar, Robert (1999): *Slovenija bo morala imeti pokrajine: pogovor z mag. Igorjem Strmšnikom, članom ožje pogajalske skupine za področje regionalizma*. Dostopno na <http://evropa.gov.si/publikacije/evrobilten/evrobilten-05-03/> (12. julij 2007).

Rimski pogodbi, podpisani v Rimu 25. marca 1957 in sta začeli veljati 1. januarja 1958. Dostopno na <http://eur-lex.europa.eu/si/treaties/dat/11957E/word/11957E.doc> (26. februar 2008).

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (2008a): *Področje evropske kohezijske politike*. Dostopno na http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_evropske_kohezijske_politike/ (26. februar 2008).

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (2008b): *Področje regionalnega razvoja*. Dostopno na http://www.svlr.gov.si/si/delovna_podrocja/podrocje_regionalnega_razvoja/ (26. februar 2008).

Služba Vlade RS za evropske zadeve (2008a): *Pogajalsko izhodišče RS za področje 21 - regionalna politika in koordinacija strukturnih skladov. Medvladna konferenca o pristopu RS k EU*. Dostopno na [http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/pogajalska_izhodisca/21 - Regionalna politika in koordinacija strukturnih skladov.pdf](http://www.svez.gov.si/fileadmin/svez.gov.si/pageuploads/docs/pogajalska_izhodisca/21_-_Regionalna_politika_in_koordinacija_strukturnih_skladov.pdf) (26. februar 2008).

Služba Vlade RS za evropske zadeve (2008b): *Strukturna in regionalna politika*. Dosegljivo na http://www.svez.gov.si/si/dejavnosti/koordinacija_evropskih_zadev/medresorsko_usklajevanje_in_priprava_stalisc/delovne_skupine/strukturna_in_regionalna_politka/ (26. februar 2008).

Sruk, Vlado (1995): *Leksikon politike*. Maribor: Založba Obzorja.

Slovar slovenskega knjižnega jezika 1998. Ljubljana: DZS.

Strategija RS za vključevanje v EU, sprejeta 1998. Dostopna na <http://evropa.gov.si/slovenija-clanica/vkljucevanje/strategija-vkljucevanja/strategija-vkljucevanja.doc> (26. februar 2008).

Šmidovnik, Janez (2007): Vlada očitno meni, da politična realnost prevlada nad vsako argumentacijo stroke. *Mladina* (25), 38–42.

Tavzes, Miloš, ur. (2006): *Veliki slovar tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Urad Predsednika Republike Slovenije (2004): *Pogovor 5 - Slovenija in Evropska unija 2004*. Dostopno na [http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/kk/091CEE1DA6F95DC0C1256F35003084DD/\\$FILE/slovenija_in_evropska_unija.pdf](http://www.prihodnost-slovenije.si/up-rs/ps.nsf/kk/091CEE1DA6F95DC0C1256F35003084DD/$FILE/slovenija_in_evropska_unija.pdf) (27. februar 2008).

Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (1997): *Analiza gospodarskih gibanj v Sloveniji s ciljno projekcijo razvoja do leta 2001*. Dostopno na <http://www.umar.gov.si/public/analiza/spoml97/kazalo1.html> (26. februar 2008).

Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot (2000). Ljubljana: Uradni list RS, 28. Dosegljivo na <http://www.ius-software.si/baze/regi/predpisi/b/I07181gu.htm?source=search> (12. julij 2007).

Ustava Republike Slovenije (1991/2006). Ljubljana: Mladinska knjiga.

Ustavni zakon o spremembah Ustave Republike Slovenije (2006). Ljubljana: Uradni list RS 68. Dosegljivo na <http://www.ius-software.si/baze/regi/zakoni/b/z06b87ac.htm?source=search> (12. julij 2007).

Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (1999). Ljubljana: Uradni list RS 60, 56/03 in 83/03. Dosegljivo na <http://www.ius-software.si/baze/regi/zakoni/b/z05fb4ac.htm?source=search> (12. julij 2007).

Zobavnik, Igor (2002): *Regionalne pomoči v državah članicah EU*. Ljubljana: Raziskovalni sektor DZ RS.

Žagar, Katarina (2002): *Pristojnosti lokalnih skupnosti v EU*. Ljubljana: Raziskovalni sektor DZ RS.